

แผนการสอนประจำบทที่ ๕

รายวิชา การจัดการกิจการพระพุทธศาสนาในกลุ่มประเทศอาเซียน

Buddhist Affairs Management in ASEAN

บทที่ ๕ การจัดการกิจการพระพุทธศาสนาในประเทศเมียนมาร์

Development of Organization for the Administration of Myanmar

หัวข้อย่อย

๑. บทนำ
๒. ประวัติและพัฒนาการของพระพุทธศาสนาในประเทศเมียนมาร์
๓. การบริหารกิจการคณะสงฆ์ส่วนศึกษาพระปริยัติธรรมในเมียนมาร์
๔. การบริหารกิจการพระพุทธศาสนาและคณะสงฆ์พม่าระบบสมณศักดิ์
๕. ระบบของนิกาย การปกครอง และสมณศักดิ์
๖. บทสรุป

สรุปแนวคิดที่สำคัญ

พระพุทธศาสนาในประเทศเมียนมาร์ มีประวัติและพัฒนาการอย่างต่อเนื่องยาว โดยมีการจัดองค์กรบริหารในรูปของเถรสมาคม ที่รัฐทำหน้าที่ในคัดเลือก ร่วมกับหน่วยการปกครองคณะสงฆ์ในรูปแบบของการได้มา ซึ่งพัฒนาการเหล่านี้ได้กลายเป็นกลไกและแนวทางสำคัญในการบริหารกิจการพระพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันด้วย โดยในรูปของการบริหาร มีการปกครองในรูปเถรสมาคม มีองค์กรปกครองชัดเจน มีการคัดเลือก และมีระบบการปกครองเป็นนิกาย มีนิกายที่ได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการจำนวน ๙ นิกาย ที่ปรากฏในครั้งกระนั้น ทำให้เห็นว่าพัฒนาการของพระพุทธศาสนาพม่า มีความเป็นมาและกลายเป็นส่วนสำคัญร่วมกับรัฐ ในการพัฒนาการและต่อเนื่องจนกระทั่งปัจจุบัน ทำให้เห็นว่าอย่างไรเสียพัฒนาการทางพระพุทธศาสนาเหล่านี้ได้กลายเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารและการจัดการกิจการพระพุทธศาสนาด้วย

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษาความหมายการจัดการกิจการพระพุทธศาสนา
๒. เพื่อศึกษาพัฒนาการของการจัดองค์กรบริหาร
๓. เพื่อศึกษาการจัดองค์กรบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอาเซียน อาทิ องค์กรปกครองคณะสงฆ์ องค์กรทางการศึกษา องค์กรอื่น ๆ
๔. เพื่อศึกษาแนวโน้มของกิจการพระพุทธศาสนาต่อการบริหารองค์กร

กิจกรรมระหว่างเรียน

๑. ผู้เรียนศึกษาจากเอกสารประกอบการสอนบทที่ ๕
๒. อาจารย์ผู้สอนบรรยายตามเนื้อหาที่กำหนด
๓. ผู้เรียนซักถาม
๔. อาจารย์ผู้สอนสรุปเนื้อหาประจำบท
๕. ผู้เรียนตอบคำถามประจำบทเพื่อการประเมินผลการเรียน

สื่อการสอน

๑. เอกสารประกอบการสอนรายวิชา
๒. เอกสารประกอบการสอนบทที่ ๕
๓. สื่อ Power point ประจำบท
๔. สื่ออื่น ๆ อาทิ เช่น Flip Chart

การประเมินผล

๑. ประเมินผลจากความสนใจขณะศึกษาของผู้เรียน
๒. การซักถามของผู้เรียน
๓. การสอบกลางภาค

บทที่ ๕

การจัดการกิจการพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

บทนำ

การบริหารกิจการพระพุทธศาสนาของประเทศไทยมีมาพร้อมกับพระพุทธศาสนาที่เข้ามาตั้งแต่อดีตโดยเป็นพระพุทธศาสนาเถรวาทที่มีรูปแบบการบริหารที่เรียกว่าองค์กรปกครองคณะสงฆ์สูงสุด มีระบบสังฆราช มีการศึกษาในแบบบาลี ปรียัติธรรม และการศึกษาในส่วนของมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่มีเป้าหมายเพื่อการบริหารกิจการพระพุทธศาสนาในองค์กรร่วมอันส่งผลให้เกิดการอุมชูเปลี่ยนแปลงความเป็นพระพุทธศาสนาในองค์กรร่วมด้วย นอกจากนี้ในความเป็นพระพุทธศาสนาสะท้อนให้เห็นการบริหารกิจการพระพุทธศาสนาในองค์กรร่วมด้วยเช่นกัน

ในการศึกษาพระพุทธศาสนาในประเทศไทยจะพบเห็นได้ว่า มีส่วนสำคัญและเปรียบเทียบให้เห็นพัฒนาการของแต่ละท่านให้เห็นว่าทุกท่านเห็นความสำคัญและมีพัฒนาการเชิงระบบและก่อให้เกิดการขับเคลื่อนภายใต้แนวทางที่เกิดขึ้นและจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารกิจการพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ในความเป็นพระพุทธศาสนาสะท้อนให้เห็นว่ากลไกทางพระพุทธศาสนาได้ก่อให้เกิดการขับเคลื่อนและส่งผลเป็นกลไกร่วมในการบริหารกิจการพระพุทธศาสนาในองค์กรร่วมและก่อให้เกิดเห็นกลไกและผลิตผลของการบริหารกิจการพระพุทธศาสนาในองค์กรร่วม โดยในการบริหารกิจการพระพุทธศาสนาในภาพรวมเพื่อสะท้อนให้เห็นภาพรวมของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยต่อไป

ประวัติและพัฒนาการของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

พระพุทธศาสนาที่เผยแพร่เข้าสู่ประเทศสหภาพพม่าในระยะแรก คือพระพุทธศาสนาเถรวาทหรือนิกายหินยานได้เข้าไปประดิษฐานที่เมืองสุธรรมบุรีหรือเมืองสะเทิมซึ่งเป็นเมืองของมอญซึ่งอยู่ตอนใต้ของประเทศ ส่วนพม่าตอนเหนือมีเมืองพุกามเป็นเมืองหลวง พระพุทธศาสนาเถรวาทหรือนิกายมหายานได้เผยแพร่มาจากแคว้นเบงกอล และโอริสาของอินเดียในสมัยของพระเจ้าอโนรธะมหาราช (พระเจ้าอโนรธามังช่อ) ทรงครองราชย์ที่เมืองพุกาม (พ.ศ. ๑๕๘๗) พระองค์เป็นกษัตริย์ที่ปรีชาสามารถมากทรงรวบรวมดินแดนของพม่าให้เป็นแผ่นดินเดียวกัน ได้สำเร็จและเมื่อพระองค์ทรงตีเมืองสะเทิมได้ทรงโปรดให้อาราณาพระภิกษุสงฆ์และไตรปิฎกจากเมืองสะเทิมไว้ที่เมืองพุกาม พร้อมกันนี้ประชาชนส่วนใหญ่ได้นับถือพระพุทธศาสนาหินยานและพระองค์ทรงเลื่อมใสศรัทธาในลัทธิหินยานด้วย ทำให้พระพุทธศาสนาในพม่าตอนใต้เสื่อมลง

นอกจากนี้พระเจ้าอโนรธามังช่อยังได้ทรงส่งสมณทูตไปติดต่อกับลังกา และไตรปิฎกฉบับสมบูรณ์มาจากลังกาด้วย ในรัชสมัยของพระเจ้าธรรมเจดีย์กษัตริย์มอญขึ้นครองราชย์พระองค์ได้ทรงพระราชดำริว่าพระพุทธศาสนาในเมืองมอญในขณะนั้นเสื่อมลงมาก จึงโปรดให้มีกรชำระพระพุทธศาสนาให้บริสุทธิ์โดยทรงให้ภิกษุทุกรูปในเมืองมอญลาสิกขา และรับการอุปสมบทใหม่จากพระอุปัชฌาย์ และพระอันดับที่ล้วนได้รับ

การอุปสมบทจากลังกาเป็นผู้ให้อุปสมบทแต่หลังจากนั้นพระพุทธศาสนาก็เสื่อมลงอีก สาเหตุเนื่องจากมอญกับพม่าทำสงครามแย่งชิงความเป็นใหญ่กันอยู่ตลอดเวลาจนกระทั่งถึงประมาณ พ.ศ. ๒๓๐๐ เมื่อพระเจ้าอลองพญา กษัตริย์พม่าได้ยกทัพไปทำลายกรุงหงสาวดีอย่างราบคาบ ขนชาติมอญก็สูญสิ้นอำนาจลงอย่างเด็ดขาด พระพุทธศาสนาในพม่าได้รับการทำนุบำรุงจนเจริญรุ่งเรืองขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ในสมัยพระเจ้ามินดง (พ.ศ. ๒๓๙๕ - ๒๔๒๐) พระองค์ได้ทรงอุปถัมภ์การทำสังคายนาพระไตรปิฎกที่พม่าระหว่าง พ.ศ. ๒๔๑๑ - ๒๔๑๔ ณ เมืองมัณฑะเลย์และโปรดเกล้าฯ ให้จารึกพระไตรปิฎกลงบนแผ่นหินอ่อนแล้วทำสถูปครอบไว้ ซึ่งยังปรากฏอยู่ที่เชิงเขาเมืองมัณฑะเลย์จนถึงทุกวันนี้ปี พ.ศ. ๒๔๒๙ พม่าตกเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษ สถาปนพระมหากษัตริย์ถูกล้มลง จึงส่งผลให้พระพุทธศาสนาได้รับผลกระทบกระเทือนตามไปด้วยแต่ถึงกรนั้น ประชาชนชาวพม่าก็ยังคงเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแนบแน่นตลอดมา จนเมื่อพม่าได้รับเอกราช เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๑ ๓พณฯ อนุ ได้เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีการทำสังคายนาพระไตรปิฎก เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๓ และต่อมารัฐบาลได้ออกกฎหมายรับรองให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ในปี พ.ศ. ๒๕๐๐

หม่องทินอ่อน นักประวัติศาสตร์บันทึกไว้ว่า “พระเจ้าอโศกทรงส่งสมณทูตไปยังดินแดนที่ห่างไกลหลายแห่งด้วยกัน สมณทูตคณะหนึ่งไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่ประชาชนในสุวรรณภูมิ เมืองหลวงของสุวรรณภูมิคือเมืองสะเทิม (Thaton) ในพม่าตอนล่าง ในขณะที่ประวัติศาสตร์ไทยเชื่อกันว่าจุดศูนย์กลางของสุวรรณภูมิอยู่ที่นครปฐมโดยมีโบราณสถานและโบราณวัตถุต่างๆ เช่นพระปฐมเจดีย์ เป็นประจักษ์พยาน” (สุชาติ หงษา ดร., ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา, กรุงเทพฯ: ธรรมสภา, ๒๕๔๙, หน้า ๗๔)

นักประวัติศาสตร์ไทยบางท่านมีความเชื่อสอดคล้องกับนักประวัติศาสตร์พม่าโดยได้บันทึกไว้ว่า “พระเจ้าอโศกได้ส่งสมณทูตเก้าสายไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาพระโสมณะและพระอุตระไปสู่สุวรรณภูมิคือบริเวณเมืองสะเทิมของพม่าและเมืองไทยตลอดแหลมมลายู ในคัมภีร์มหาวงศ์ของลังการะบุว่าสุวรรณภูมิประเทศอยู่ห่างจากลังกา ๗๐๐ โยชน์” (อาทร จันทวิมล ดร., ประวัติของแผ่นดิน, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรไทย, ๒๕๔๘, หน้า ๕๕)

จากประวัติศาสตร์บางตอนพบว่า พุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองในพม่าในราวพุทธศตวรรษที่ ๖ เพราะได้พบหลักฐานเป็นคำจารึกภาษาบาลี นักประวัติศาสตร์ท่านหนึ่ง ชื่อว่า ตารนาถ เห็นว่าพระพุทธศาสนาแบบเถรวาทได้เข้ามาสู่เมือง พม่า ตั้งแต่สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ต่อมาได้มีพระสงฆ์ฝ่ายมหายานซึ่งเป็นศิษย์ของพระวสุพันธู์ได้นำเอาพระพุทธศาสนาแบบมหายานลัทธิตันตระ เข้าไปเผยแผ่ ในครั้งนั้น พม่ามีเมืองพุกามเป็นเมืองหลวง มีชื่อเรียกชาวพม่าว่า “มรัมมะ” ส่วนพวกมอญ หรือตะเลงซึ่งมีเมืองหลวงชื่อ “สะเทิม” (สุธรรมวดี) และถิ่นใกล้เคียงรวมๆ เรียกว่า รามัญประเทศ จนพระพุทธศาสนาทั้งแบบมหายานและแบบเถรวาทเจริญรุ่งเรืองในพม่า เป็นเวลาหลายร้อยปี (วิรัช นิยมธรรม, ประวัติพระพุทธศาสนาในพม่า)

พงศาวดารพม่าและตำนานพระพุทธศาสนาเถรวาทกล่าวอ้างว่า พ่อค้ามอญสองนายจากบริเวณพม่าตอนล่างได้เส้นพระเกศาของพระพุทธเจ้านำมาประดิษฐานไว้ในวัดเล็กๆ วัดหนึ่ง ต่อมาเป็นที่สร้างเจดีย์พระเกศาตุ (ชเวดาอง) อันมโหฬาร (หม่องทินอ่อน, ประวัติศาสตร์พม่า, หน้า ๖)

ในส่วนของมอญนั้น พระภิกษุมอญมีส่วนในการสร้างอาณาจักรพม่าในยุคแรกดังที่หนังสือประวัติศาสตร์พม่าบันทึกไว้ตอนหนึ่งว่า “ในพุทธศักราช ๑๕๘๗ (ค.ศ. ๑๐๔๔) พระเจ้าอนุรุทธะขึ้นครองราชย์

ที่กรุงพุกามซึ่งตั้งอยู่ตรงใต้จุดบรรจบของแม่น้ำอิระวดีกับแม่น้ำชินด์ พระเจ้าอนรุทระไม่ทรงพอพระทัยในศาสนาที่ประชาชนนับถืออยู่ในขณะนั้นซึ่งเป็นศาสนาที่มีส่วนผสมปนเปของหลักพระพุทธศาสนานิกายมหายานกับความเกรงกลัวอำนาจธรรมชาติแบบพื้นเมือง ซึ่งพระองค์ไม่เห็นด้วย ในขณะนั้นพระมอญรูปหนึ่งชื่อพระชินอรหันต์ได้เดินทางมายังอาณาจักรพุกาม ท่านเป็นผู้หนึ่งในกลุ่มชนจำนวนน้อยที่ไม่นิยมรับความเชื่อแบบฮินดูที่เมืองสะเทิม ในเวลานั้นไม่นานนักพระชินอรหันต์ ก็สามารถชักนำให้พระอนรุทระหันมานับถือพระพุทธศาสนาเถรวาทได้” (หม่องทินอ่อง, ประวัติศาสตร์พม่า, หน้า ๓๒)

เมื่อขึ้นครองราชย์ประชาชนมีความเชื่อหลากหลาย แต่สงบได้เพราะพุทธศาสนาตั้งที่อ้างไว้ว่าตอนที่พระเจ้าอนรุทระยังมีได้ขึ้นครองบัลลังก์นั้น ในเมืองพุกามยังมีความเชื่อถืออันผิดๆ โดยเฉพาะความเชื่อแบบพวกอะเยจิกกำลังครอบงำแผ่นดินพุกามอยู่ขณะนั้น เมื่อพระเจ้าอนรุทระมีข้อขึ้นครองบัลลังก์และทรงปรารถนาในศาสนาอันชอบ ในเวลาเดียวกันนั้น ชินอรหันต์ได้เดินทางจาริกจากเมืองสะเทิมมาแผ่นดินพุกาม จึงทรงขอร้องให้ชินอรหันต์เผยแผ่พระศาสนาในพุกามและด้วยความช่วยเหลือของชินอรหันต์พระเจ้าอนรุทระมีข้อจึงสามารถกำจัดความเชื่อของเหล่าอะเยจิกได้ พวกอะเยจิกถูกจับสึก แล้วให้คนเหล่านั้นรับใช้ในงานอันควรแก่อาณาจักรต่อไป ด้วยเหตุผลนี้ ความเชื่อแบบอะเยจิกจึงค่อยๆ หดไปจากพุกามพระเจ้าอนรุทระทำให้ชนทั่วแผ่นดินพุกามหันมานับถือพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาอันชอบการรวมชาติโดยผนึกความเชื่อต่างๆ ให้เข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้นั้น หากไม่มีความเชื่อใหม่คือพระพุทธศาสนาที่ยากที่จะรวมชาติได้ นอกจากนี้ พระเจ้าอนรุทระ ยังได้รับทัพไปตีได้เมืองสะเทิม พร้อมกับอันเชิญพระไตรปิฎกและพระเถระผู้เชี่ยวชาญในพระคัมภีร์มาสู่พุกาม พระเถระชาวมอญซึ่งชำนาญในคัมภีร์ได้ช่วยชินอรหันต์เป็นอย่างมาก เพื่อให้พุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาอันชอบเป็นที่แพร่หลาย พระเจ้าอนรุทระมีได้สร้างพระเจดีย์เฉพาะในพุกามนั้นแต่ยังทรงสร้างเจดีย์ในทุกที่ที่เสด็จไปถึงในบรรดาเจดีย์เหล่านี้ เจดีย์ที่โดดเด่นที่สุดคือพระเจดีย์ชเวสิกอง

ในการที่จะให้พุทธศาสนาแพร่หลาย พระเจ้าอนรุทระยังทรงให้มีการศึกษาเล่าเรียนพระไตรปิฎกกันในวัด พุทธศาสนาที่พระเจ้าอนรุทระได้ทรงอุปถัมภ์นั้นยังมั่นคงมาได้จวบจนปัจจุบัน ในการนำพุทธศาสนาจากแผ่นดินของชาวมอญสู่พุกามนั้น พม่ายกกองชินอรหันต์ภิกษุมอญเป็นดุจผู้ส่งไฟนำทาง พระเจ้าอนรุทระเป็นดุจผู้หว่านเมล็ดแห่งพุทธศาสนาบนแผ่นดินเมียนมา ส่วนเหล่าอะเยจิกนั้นถูกตีตราให้เป็นพวกมิจฉาทิฐิโดยประมาณว่าเป็นกลุ่มนักบวชที่แผ่อิทธิพลเหนือชาวบ้านด้วยการเอากรมาชู่ ยกสวรรค์มาอ้าง และหากินกับลาภสักการะ การนำพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทอันเป็นศาสนาอันชอบมาสู่อาณาจักรของชาวมิเยนมานั้นเอง จึงถือเป็นการทำลายอำนาจมืดจากความเชื่อผิดๆ ภาพของพระเจ้าอนรุทระในแบบเรียนจึงเป็นภาพปฏิวัติทางความคิดเพื่อไม่ให้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสังคมของชาวพุทธ

ภาพของพระเจ้าอนรุทระเป็นแบบอย่างของผู้นำในการสร้างชาติด้วยพลังแห่งเอกภาพและการพัฒนา ดูจะสอดคล้องกับภาพลักษณ์ของกองทัพพม่านั้นตั้งแต่สังคมนิยมสืบจนปัจจุบัน อาทิการยกย่องบทบาทของทหารในฐานะผู้นำในการสร้างชาติเอกราชเยี่ยงวีรชน การปราบปรามภัยภายใน การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร การพัฒนาเส้นทางการคมนาคม การส่งเสริมกิจกรรมทางพุทธศาสนา และการบูรณะเจดีย์ทั่วประเทศ เป็นต้น พระเจ้าอนรุทระจึงได้รับการขัดเกลาทางประวัติศาสตร์ให้มีภาพลักษณ์ของวีรกษัตริย์ชาวพุทธ เป็นผู้สร้างประเทศ และเป็นนักปฏิรูปสังคมที่ชาญฉลาด (วิรัช นิยมธรรม, ประวัติศาสตร์พม่า)

ทุกหนทุกแห่งที่พระเจ้าอนูรุธะทรงได้ชัยชนะในการสงคราม แทนที่พระองค์จะสร้างเสนาหีนแห่งชัยชนะไว้ กลับสร้างอิฐจารึกบทสวดมนต์ในพระพุทธศาสนาเป็นภาษาบาลีหรือสันสกฤต และพระนามาภิไธยเป็นภาษาสันสกฤต ทั้งทรงเป็นพระองค์แรกในบรรดาผู้สร้างโบสถ์วิหารอันยิ่งใหญ่และทำให้กรุงพุกามกลายเป็นศูนย์กลางการศึกษาในกายเอรเวท (หม่องทินอ่อน,ประวัติศาสตร์พม่า,หน้า ๓๗)

ความมั่งคั่งมกมายในอาณาจักรพุกามใช้สร้างวัดนับไม่ถ้วนในกรุงพุกาม ยังมีปรากฏในปัจจุบันนี้ประมาณห้าพันวัด ส่วนเจดีย์ในพุกามมีสองประเภทใหญ่ๆ คือแบบสถูปตันและแบบกลวงกลมหรือถ้ำจำลองเจดีย์อันดับแรกคือเจดีย์ชเวสิกองของพระเจ้าอนูรุธะมีลักษณะเป็นรูปปิรามิด มีฉัตรทองคำอีกชั้นหนึ่ง ทั้งทั้งเจดีย์ปิดทองมีฉัตรประดับฉัตรบนยอดเจดีย์ (หม่องทินอ่อน,ประวัติศาสตร์พม่า,หน้า ๕๗)

พระเจ้าอนูรุธามั่งคั่งเป็นต้นมา พระมหากษัตริย์ของพม่าองค์ต่อๆ มาทรงให้ความสำคัญต่อพระพุทธศาสนา ดังที่หม่องอ่องบอกว่า “พระเจ้ามินดงโปรดให้จารึกพระไตรปิฎกทั้งหมด รวมทั้งคำอธิบายลงบนเสนาหินกว่า ๕,๐๐๐ ตัน และทรงสนับสนุนพระสงฆ์ผู้เคร่งวินัยให้อพยพไปพม่าตอนล่าง” (หม่องทินอ่อน,ประวัติศาสตร์พม่า,หน้า ๒๔๔)

พระภิกษุบางรูปเคยได้รับการคัดเลือกให้เป็นกษัตริย์ครองราชย์บัลลังก์ ดังเช่นพระธรรมเจดีย์ เมื่อพระนางเซงสอู ทรงเลือกบาตรใหญ่สองใบ ใบหนึ่งบรรจุอาหารที่จัดสรรแล้งอย่างวิเศษ และอีกใบหนึ่งใส่เครื่องราชอิสริยยศ และพระนางก็ทรงนิมนต์พระอาจารย์ทั้งสอง คือพระธรรมเจดีย์และพระธรรมปาละ มาบิณฑบาตในทองพระทรงต่อหน้าข้าราชการสำนักที่แต่งเต็มยศอย่างงดงามตระการตา ยิ่ง พระทั้งสองรูปมาถึงและให้เลือกบาตรคนละใบ พระธรรมเจดีย์เผชิญเลือกได้บาตรที่ใส่เครื่องราชอิสริยยศและได้รับเลือกตั้งเป็นกษัตริย์จึงต้องสีก เพื่ออภิเษกสมรสกับพระธิดาของพระราชินีและรับราชบัลลังก์ (ค.ศ. ๑๔๗๒) (หม่องทินอ่อน,หน้า ๑๐๐)

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ส่วนศึกษาพระปริยัติธรรมในเมียนมาร์

การศึกษาพระปริยัติธรรมในพม่า นั้น สมัยพระเจ้ามินดงมีการสอบพระปริยัติธรรมวิชาที่สอบแบ่งเป็นสี่ชั้นคือชั้นต้น ต้องสอบท่องคัมภีร์กัจจายนไวยากรณ์ ข กัมมัท ด้วยปากเปล่า อภิธานนปทีปิกา ๑๒๐๓ คาถา วุตโตทัยฉันโทปกรณ์ สุโพธาลังการอภิธรรมมัตถสังคหะ ๙ ปริจเฉท มาติกา ธาตุกถา ๑๔ นัย ยมก ๕ ชั้นกลาง สอบท่องปากเปล่าคัมภีร์ในชั้นต้นทั้งหมดโดยเพิ่มยมกเป็น ๑๐ ยมก ชั้นสูง สองแบบชั้นกลางแต่เพิ่มคัมภีร์ปฏิฐานแต่ต้นจนจบกุสลติกะ และชั้นสูงสุดจะต้องสอบแข่งขันกันทั้งหมดเพื่อให้ได้ทีหนึ่ง เพียงรูปเดียว จากนั้นพระเจ้ามินดงจะทรงอุปถัมภ์เป็นพระราชบุตรบิดามารดาพร้อมทั้งญาติถึง ๑๕ ชั้น ได้รับการงดเว้นภาษีทุกด้าน (พระธัมมานันทมหาเถระ,การศึกษาพระพุทธศาสนาในประเทศพม่า,กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : ๒๕๓๔ ,หน้า ๒๖๔)

ในงานวิจัยของโรเบิร์ต เอช เทย์เลอร์ อ้างว่า “ประมาณกลางคริสต์ศตวรรษ ที่ ๑๙ ทรงใช้วิธีการสอนแบบที่สงฆ์ที่เรียกว่า “พระธรรมพยาน” ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบความสามารถของพระสงฆ์ มาทดสอบความเหมาะสมในการเข้าดำรงตำแหน่งราชการ (โรเบิร์ต เอช เทย์เลอร์ (พรรณงาม เจ้าธรรมสาร

แปล), รัฐในพม่า ,มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย ,๒๕๕๐ หน้า ๔๒) การสอบของพระสงฆ์คงเป็นวิธีการที่น่าเชื่อถือจนกษัตริย์ต้องนำเอาวิธีการสอบไปใช้

การสังคายนาพระไตรปิฎกในพม่า

ประเทศพม่ามีการทำสังคายนาพระไตรปิฎกสี่ครั้ง ซึ่งเป็นการกระทำร่วมกันของประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาเถรวาท ดังหลักฐานบันทึกไว้ว่า “ประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทได้มีเหตุการณ์สำคัญทางพระพุทธศาสนาที่เกิดขึ้นในพม่าร่วมกัน คือการสังคายนาพระไตรปิฎก ณ เมืองมณฑล เมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๔ เป็นการสังคายนาครั้งแรกในพม่า แต่พม่านั้นว่าเป็นครั้งที่ ๕ ต่อจากจารีกลงในโบราณของลังกา สังคายนาครั้งนี้ มีการจารึกพระไตรปิฎกลงในแผ่นหินอ่อน ๔๒๙ แผ่น ณ เมืองมณฑล ด้วยการอุปถัมภ์ของพระเจ้ามินดง ใน พ.ศ. ๒๔๑๔ (ค.ศ.๑๘๗๑) พระมหาเถระ ๓ รูป คือพระราชาภิวงษะระนรินทาภิธชะ และพระสุมังคละสามี ได้พลัดเปลี่ยนกันเป็นประธานโดยลำดับ มีพระสงฆ์และพระอาจารย์ผู้แตกฉานในพระปริยัติธรรมร่วมประชุม ๒,๔๐๐ ท่าน กระทำอยู่ ๕ เดือน จึงสำเร็จ (สุชีพ ปุญญานุภาพ, พระไตรปิฎกสำหรับประชาชน, กรุงเทพฯ : , มหามกุฏราชวิทยาลัย ,๒๕๓๙,หน้า ๑๑) ส่วนการทำสังคายนาครั้งที่ ๒ ในพม่าหรือที่พม่านั้นเป็นครั้งที่ ๖ ที่เรียกว่าฉันทสังคายนา เริ่มกระทำเมื่อวันที่ ๑๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๙๗ จนถึงวันที่ ๒๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๙๙ เป็นอันปิดงาน ในการปิดงานได้กระทำร่วมกับการฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ (การนับปีเร็วกว่าไทย ๑ ปี จึงเริ่มเท่ากับ พ.ศ. ๒๕๙๘ ปิด พ.ศ. ๒๕๐๐ ตามที่พม่านั้น) พม่าทำสังคายนาครั้งนี้ มุ่งพิมพ์พระไตรปิฎกเป็นข้อแรกแล้วจะจัดพิมพ์อรรถกถา (คำอธิบายพระไตรปิฎก) และคำแปลเป็นภาษาพม่าโดยลำดับมาการโฆษณาและเชิญชวนพุทธศาสนิกชนหลายประเทศไปร่วมพิธีด้วย โดยเฉพาะประเทศเถรวาท คือ พม่า ลังกา ไทย ลาว เขมร ทั้งห้าประเทศนี้ สำคัญสำหรับการทำสังคายนาครั้งนี้มาก เพราะใช้พระไตรปิฎกภาษาบาลีอย่างเดียวกัน จึงได้มีสมัยประชุม ซึ่งประมุขหรือผู้แทนประมุขของทั้งประเทศนี้เป็นหัวหน้า เป็นสมัยของไทยสมัยของลังกา เป็นต้น ได้มีการก่อสร้างกุหาจำลอง ทำด้วยคอนกรีตจุดนได้หลายพันคนนั่งสำหรับพระสงฆ์ไม่น้อยกว่า ๒,๕๐๐ ที่บริเวณที่ก่อสร้างประมาณ ๒๐๐ ไร่เศษ เมื่อเสร็จแล้วได้แจกจ่ายพระไตรปิฎกฉบับอักษรพม่าไปในประเทศต่างๆ รวมทั้งประเทศด้วย (สุชีพ ปุญญานุภาพ, พระไตรปิฎกสำหรับประชาชน ,หน้า ๑๒)

พระพุทธศาสนาในพม่ามีความเกี่ยวพันกับสถาบันพระมหากษัตริย์ การเจริญหรือเสื่อมของคณะสงฆ์ก็ย่อมมีส่วนกับสถาบันกษัตริย์ด้วย ดังนั้นกษัตริย์จึงมีหน้าที่อีกอย่างหนึ่งคือการปฏิรูปสถาบันสงฆ์ดังที่มีการบรรยายถึงการปฏิรูปสถาบันสงฆ์ไว้ว่า “กษัตริย์พม่าได้ทรงริเริ่มการปฏิรูปศาสนา หรือการชำระสถาบันสงฆ์ให้บริสุทธิ์ เพื่อจะได้ยึดทรัพย์สมบัติของทางสงฆ์มาให้เป็นที่ยอมรับทั้งทางกฎหมายและสังคม สังฆะที่ร่ำรวยย่อมหมายถึงว่าพระสงฆ์ไม่ได้ดำเนินชีวิตตามกฎของพระวินัย ดังนั้นการปฏิรูปจึงนับว่าถูกต้องชอบธรรมตามอุดมการณ์ การปฏิรูปศาสนาส่งผลทางวัตถุให้ขนาดของสังฆะลดลงทางด้านอุดมการณ์เท่ากับว่าทำให้พระศาสนาบริสุทธิ์ขึ้น เมื่อสังฆะบริสุทธิ์ขึ้น ประชาชนต่างก็จะมาทำบุญเพิ่มขึ้น เพราะบุญที่บุคคลจะได้ขึ้นอยู่กับความบริสุทธิ์ของพระที่บุคคลนั้นนับถือ สังฆะเองเริ่มได้รับพระมหากรุณาธิคุณเพิ่มขึ้น เพราะโดยหลักการถือว่าพระมหากษัตริย์ต้องเป็นผู้ทรงปกป้องและอุปถัมภ์ค้ำจุนพระศาสนา การที่ประชาชนและพระมหากษัตริย์

หันมาอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา สุดท้ายจะนำกลับไปสู่ลัทธิเจ้าที่ดินของวัดอีก และแล้วรัฐก็ต้องเข้ามาจัดการปฏิรูปสังฆะใหม่หมุนเวียนไปไม่รู้จบ (โรเบิร์ต เอช เทย์เลอร์ (พรธมนาม เเงาธรรมสาร แปล), รัฐในพม่า, มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย, ๒๕๕๐, หน้า ๗๐) พระพุทธศาสนาเถรวาทกับประเทศพม่าจึงมีความผูกพันกันมาอย่างยาวนานต้องพานพบกับความเสื่อมและความเจริญ แต่ก็สามารถอยู่ในสังคมและวัฒนธรรมของพม่าเรื่อยมา มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ ตลอดจนการศึกษาพระพุทธศาสนามาโดยตลอดแม้ว่าปัจจุบันพม่าจะไม่ มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขเหมือนในอดีต ก็คณะสงฆ์พม่าก็ยังมีอิทธิพลสำหรับประชาชน ดังจะเห็นได้จากการเป็นผู้นำในการเดินขบวนเรียกร้องความเป็นธรรมจากอำนาจรัฐ คณะสงฆ์พม่ายังได้สร้างความสัมพันธ์กับประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาเถรวาทจากทั่วโลกดังเช่นในปีพุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้มีการก่อตั้งสมาคมพระพุทธศาสนาเถรวาทนานาชาติขึ้น และได้ประชุมครั้งแรกระหว่างช่วงวันที่ ๙ - ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๐ ที่เมืองย่างกุ้ง ประเทศพม่า และการประชุมสมาคมฯ ที่เมืองสกายในครั้งนี้จึงนับเป็นครั้งที่สอง

การบริหารกิจการพระพุทธศาสนาและคณะสงฆ์พม่าระบบสมณศักดิ์

มีจุดเริ่มมาจากศรีลังกา มีบันทึกของวัดกัลยาณี ที่ศรีลังกา รามัญสมณวงศ์ เรื่องสมณศักดิ์ของ พ.ศ. ๒๑๐๘ พระเจ้าธรรมเจดีย์ได้ส่งพระสงฆ์ไปบวชแปลงที่วัดกัลยาณี พระเจ้ากวนเฉกปะพาหุ ได้ตรัสกับพระที่บวชแปลงในขณะนั้นว่า ถ้าโยมจะถวายจตุปัจจัยแก่พระคุณเจ้าเมื่อพระคุณเจ้า เกรงพระคุณเจ้าจะใช้สอยหมด โยมจะถวายสิ่งทีพระคุณเจ้าใช้ตลอดชีวิต จึงถวายราชทินนาม จึงได้ถวายราชทินนามแก่พระสงฆ์บวชแปลง ๒๒ รูป จึงเป็นที่มาของราชทินนามในปัจจุบัน ตั้ง พระโมคคัลลานะเถระ เป็น “พระสิริสังฆโพธิสามิ” ตั้ง พระสิวลีเถระ ในราชทินนามว่า “พระติโลกครุสามิ” เป็นต้น ชั้นต้น และชั้นกลาง โดยสมณศักดิ์ในพม่าจำแนกเป็น ๓ แผนกด้วยกัน คือ

สายวิชาการ แบ่งเป็น ๓ ชั้น อันประกอบด้วย คันถวาจกะ ที่แปลว่าผู้สอนคัมภีร์ สอนบาลี สอนหนังสือ มูลคันถวาจกะ มหาคันถวาจกะ อัครมหาคันถวาจกะ สอนหนังสือมอบแก่พระภิกษุและแม่ชี

สายเผยแผ่ เรียกว่า สัทธรรมโชติกะ มูลสัทธรรมโชติกะ มหาสัทธรรมโชติกะ อัครมหาสัทธรรมโชติกะ มอบแก่พระภิกษุและแม่ชี ผู้ประกาศหรือเผยแผ่พระสัทธรรม

สายกรรมฐาน กรรมฐานให้กับพระสงฆ์เท่านั้น เป็นมูลกรรมฐานาจริยะ อาทิ ภัททันตะอาสภะ นิมนต์ มาสอนกรรมฐานที่วัดมหาธาตุ ๒๔๙๖ วิเวกอาศรม จำแนกเป็น ๓ ชั้นเช่นกัน กรรมฐานาจริยะ มหากรรมฐานาจริยะ อัครมหากรรมฐานาจริยะ ชั้นสูงสุด อภิธัมมมหาครุ (สมเด็จพระสังฆราช หรือพระราชาคณะผู้ใหญ่เท่านั้นจึงจะได้) อัครมหาปณทิตะ ที่ถวายสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ใน ๒๔๙๕ มหาสี่สยาตอ อัครมหาปณทิตะ ต้องอายุ ๖๐ ปี ที่สูงสุดของท่านเท่านั้น (อภิธัมมหาครุ-ผู้เป็นครูของแผ่นดิน) ต้องอายุ ๘๐ ปี

ติปิฎกษณะ ผู้ทรงจำพระไตรปิฎก ครั้งแรกเกิดขึ้น ใน พ.ศ. ๒๔๕๘ ผู้ทรงจำพระไตรปิฎก ๒๔๙๒ รัฐบาลคิดขึ้นในปีดังกล่าว สูงกว่าทรงจำพระไตรปิฎก วิจิตรศาลาภิวงษะ กำหนดให้มาสอบจำ สอบได้ทรงพระไตรปิฎก ๒๔๙๕ ถึงขนาดกินเนสบुकไม่เชื่อว่าจะมีคนจะสามารถจด ทดสอบด้วยวิธีการเปิดและจดจำได้ใหม่ เป้าความแปลกใจในวงการวิทยาศาสตร์ของมนุษย์มันจำได้เยอะขนาดนี้เขี้ยวหรือ สติปัญญาของมนุษย์

จดจำไว้หมด เป็นเกียรติของคณะสงฆ์และกษัตริย์ได้ประกาศ มีเพียง ๑๑ รูป เท่านั้น นับแต่ ๒๔๙๕ เป็น
ติปิธ จึงได้เป็นอัครมหาบัณฑิต

พระไตรปิฎก สุดยอดพระผู้ทรงจำพระไตรปิฎก สุดยอดแห่งความศรัทธาของชาวพม่า ทศศาสนิก
ชนชาวพม่าจะให้การนับถือ พระไตรปิฎก (พระที่สามารถท่องพระไตรปิฎกได้ทั้งหมด ๘๔,๐๐๐ พระ
ธรรมขันธ์ทั้งบาลีและคำแปลโดยปากเปล่า) เป็นอย่างยิ่ง การได้พบนมัสการ กราบไหว้ครั้งหนึ่งในชีวิต ถือเป็น
โอกาสสำคัญในชีวิต ซึ่งเดิมที่มีเพียง ๑๑ รูป แต่ได้มรณภาพไปแล้ว ๔ รูป

การสอบผ่านเป็นพระผู้ทรงจำพระไตรปิฎกยากมาก ตรงที่ต้องท่องจำพระไตรปิฎกได้ทั้งหมด ยากยิ่ง
กว่าการท่องพระปาติโมกข์เป็น ๑๐๐ เท่า ผู้จะสอบคัดเลือกต้องเตรียมตัวสอบเป็นอย่างดี ไม่ต่ำกว่า ๑๐ ปี ถ้า
สอบผ่านแล้ว รัฐบาลจะประกาศเกียรติยศ และถวายค่านิตยภัตพอสมควร พร้อมทั้งอุปถัมภ์ค่าพาหนะ เช่น
ขึ้นเครื่องบิน ขึ้นรถไฟ และสวัสดิการอื่นๆ

สำหรับพระไตรปิฎกที่มีชื่อเสียง คือ พระอาจารย์ภักทันทะ วิจิตตะ สารากิวังสะปฐมตรีปิฎกเถร
ตรีปิฎกโกวิทะ ตรีปิฎกเถรรมณัฒนาคาจาริกะ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ปฐมเมิงกุน สยาดอ เมืองสะกาย ท่าน
สามารถจำได้ทุกหน้าทุกบรรทัดราวกับเปิดข้อมูลจากคอมพิวเตอร์ ถึงขนาดที่ว่าหนังสือกษัตริย์ พ.ศ.
๒๕๒๘ ซึ่งตีพิมพ์ในสหราชอาณาจักรอังกฤษ ได้บันทึกความทรงจำที่นำมาให้ศรัทธาของท่านไว้ว่า “พระ
อาจารย์ใหญ่เมิงกุนสยาดอ ประเทศพม่า มีความทรงจำท่องพระไตรปิฎก ๑๖,๐๐๐ หน้า (๒๔๐,๐๐๐
ตัวอักษร)ได้ เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๗ (ค.ศ. ๑๙๕๔) ซึ่งเป็นตัวอย่างของความทรงจำของมนุษย์ที่ทำได้
ยากมาก”

ระบบการปกครอง

ระบบการปกครอง สังฆมหานายกะสมาคม (State Sangha Mahanayaka committee) หรือมหา
เถรสมาคมของพม่า มีกรรมการ ๔๗ รูป พิจารณากลับกรงโดยประธานาธิบดี จะทำหน้าที่ในการรับมอบ
ถวาย โดยที่มาของพระทั้ง ๔๗ รูป จะเกิดจากการเลือกตั้งอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๓ ปี ไม่เกิน ๕ สมัย โดยมิ
การคัดเลือกจากวัดทั่วประเทศ โดยในการเลือกแต่ละครั้งจะเลือก มาจากเจ้าอาวาสใน ๕๐ วัดเลือก ๑ องค์
จากนั้นก็เลือกกันไปเรื่อย ๆ จนกระทั่ง และในเกณฑ์การเลือกเมื่อครบกำหนด จะเลือก ในสัดส่วน ๒๕ เปอร์เซ็นต์
เช่นของการได้มา โดยเลือกจากวัดนิกายที่ทางการรับรอง ในแต่ละนิกาย

ระบบการปกครอง สมณศักดิ์ทางวิชาการ (สมเด็จพระพุฒาจารย์ อัจ อาสภะ-อัครมหาบัณฑิต) เมื่อ
พ.ศ. ๒๔๙๗)

สมณศักดิ์ของพม่าไม่เกี่ยวกับสายการปกครอง เมื่อเทียบกับประเทศไทยกำหนดไว้ว่าใครจะได้สมณ
ศักดิ์ต้องเป็นพระในสายการปกครอง ตั้งแต่ผู้ช่วยเจ้าอาวาส เป็นอย่างน้อย

ระบบการปกครองนิกาย ในพม่าจะมีนิกายทางพระพุทธศาสนาหลัก ๆ อยู่จำนวน ๙ นิกาย โดยมี
นิกายสุธรรมมา เป็นนิกายใหญ่และนิกายหลักที่มีประชากรพระภิกษุสงฆ์อยู่ประมาณ ๙๐ เปอร์เซ็นต์ของพระภิกษุ
สงฆ์ที่มีจำนวน ๕๐๐๐๐๐ รูป โดยประมาณเป็นส่วนใหญ่

นิกายของพระพุทธศาสนาในประเทศพม่า

ระบบการศึกษา

หลักสูตรบาลี

หลักสูตรด้านธรรมะ

มหาวิทยาลัยสงฆ์ การจัดการศึกษาในส่วนของมหาวิทยาลัยสงฆ์ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยอภิธรรม (University of Aphidhamma) มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาเถรวาทนานาชาติและพระธรรมทูต (International Theravada Buddhist Missionary University) ประกอบด้วยคณะต่าง ๆ ที่จัดการศึกษา ในจำนวน ๔ คณะ คือ คณะปริยัติศึกษา (Faculty of Pariyatti) คณะปฏิบัติ (Faculty of Patipatti) และคณะ ศาสนา และงานพระธรรมทูต (Faculty of Religious and Missionary Works) คณะภาษาต่างประเทศและ การแปล (Faculty of Foreign Language and Translation)

สภาบริหารของคณะสงฆ์เมียนมาร์

ภาพที่ ๕.๑ ภาพโครงสร้างการบริหารคณะสงฆ์ในประเทศเมียนมาร์

ระบบของนิกาย การปกครอง และสมณศักดิ์

พม่าได้รับอิทธิทางด้านพระพุทธศาสนาจากศรีลังกาในเรื่องสมณศักดิ์ โดยสมณศักดิ์มี ๓ รูปแบบ คือ สายวิชาการ สายเผยแผ่ และสายกรรมฐาน โดยแต่ละรูปแบบแบ่งเป็นสายละ ๓ ชั้น ส่วนการปกครองมีสภาพสังฆนายก มีสมาชิกที่เป็นพระสงฆ์จากนิกายต่าง ๆ ๔๗ รูป ได้มาจากการเลือกตั้งจากวัดทั่วประเทศ การปกครองระดับล่างเป็นไปตามสายนิกาย โดยมีสังฆนายกของแต่ละนิกายเป็นผู้นำสูงสุด นิกายที่ได้รับการรับรองจากรัฐบาลมีจำนวน ๙ นิกาย โดยมีนิกายสุธรรมมาเป็นนิกายใหญ่ที่สุด มีสถิติพระสงฆ์จากทั่วประเทศกว่า ๙๐ เปอร์เซ็น

พระพุทธศาสนาในประเทศพม่า มีภาพลักษณ์ปรากฏถึงความแตกต่างกันในหลายกรณี อาทิ พระสงฆ์กับการเมือง กรรมฐานสายพม่า ในรูปแบบการปฏิบัติ ยุบหนอ พองหนอ ที่สังคมศาสนาไทยคุ้นชิน การจัดการศึกษา “พระอภิธรรม” ในชื่ออภิธรรมโชติกะวิทยาลัย ที่มีต้นธารจากพม่า และวัดมหาธาตุเป็นผู้รับช่วงส่งต่อ พร้อมพัฒนากระจายไปทั่วในช่วงต่อมา รวมทั้งสังคมไทยจะคุ้นชินกับระบบสมณศักดิ์ พระครู เจ้าคุณ ในแบบของประเทศไทย เมื่อเทียบกับเคียงกับพม่า มีรูปแบบสมณศักดิ์อย่างไร ? ซึ่งในที่นี่ จะได้ทำการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นความเหมือน ความต่าง นัยหนึ่งคือการเรียนรู้ กระบวนทางวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาท ในประเทศเพื่อนบ้านอย่างพม่า นอกเหนือจากการเมืองการปกครองที่เราได้ยิน หรือ พระสงฆ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างพระสงฆ์ในอดีต เช่นพระอุ อุตมะ (U Ottama, ค.ศ. ๑๘๗๙-๑๙๓๙/๕๙ ปี) หรือพระอุ วิสาระ (U Wisara, ค.ศ. ๑๘๘๙-๑๙๒๙/๒๔๓๒-๒๔๗๒, ๔๐ ปี) ที่มีบทบาทต่อสู่ทางการเมืองเพื่อให้ได้เอกราชตามแนวพุทธสันติวิธี จนกระทั่งถูกจับกุมขังและมรณภาพ แม้ความตายของท่านจะไม่ได้ผลในการได้มาซึ่งเอกราช แต่อย่างน้อยก็ได้สะท้อนถึง การต่อสู้ของพระสงฆ์กับการเมือง หรือการเรียกร้องเพื่อเอกราชแก่พม่า ทั้งเป็นการสร้างแรงจูงใจการต่อสู้แก่ยุวสงฆ์และคนรุ่นใหม่ในช่วงเวลานั้น หรือ ล่วงมากระทั่งปัจจุบัน การเมืองศาสนานิยมที่ปรากฏอยู่ในพม่า และมีพระภิกษุ อย่าง พระวิริฐุ (Ashin Wirathu, ค.ศ. ๑๙๖๘-) พระสงฆ์ศาสนานิยมที่ใช้แนวทางการศาสนานำการเมือง จนกลายเป็นส่วนสนับสนุนการเมืองและการทหารในประเทศพม่าในช่วงที่ผ่านมา ในการเขียนบทความนี้ ประสงค์สะท้อนให้เห็นถึงพระพุทธศาสนาในรูปแบบของสมณศักดิ์ กลไกการปกครอง และนิกายพระพุทธศาสนาที่มีอยู่ทั้งหมดในประเทศพม่า อันเป็นแบบแผนในการบริหาร กิจการพระพุทธศาสนาในพม่าด้วย ซึ่งจะได้นำมาศึกษาเพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้ศึกษาพระพุทธศาสนาในประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งจะได้นำเสนอในรายละเอียดต่อไป

นิกายของคณะสงฆ์ในพม่า^๑

Heinz Bechert ได้ทำการศึกษาวิจัยไว้ในเรื่อง The Nikayas of the Burmese Sangha in the Context of Contemporary Burmese Buddhism ให้ข้อมูลว่าพระพุทธศาสนาแบ่งแยกเป็นนิกาย ๙ นิกาย หรือในงาน Gustaaf Houtman (๑๙๙๐) ในงานวิจัยเรื่อง Traditions of Buddhist Practice in Burma ก็

^๑ มัลลิกา ภูมธน, ดิเรก ด้วงลอย และ พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร. (2561). พระพุทธศาสนาในประเทศพม่า : นิกายการปกครอง และสมณศักดิ์. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (ฉบับพิเศษ) เมษายน - มิถุนายน 2561

สะท้อนประเด็นขัดกันในทางพระพุทธศาสนาในพม่า รวมทั้งเป็นสาเหตุนำไปสู่การปฏิบัติที่แตกต่างกัน ซึ่งจำแนกแบ่งเป็นนิกายได้ คือ

๑. นิกายสุธัมมา (Sudhamma Nikāya) เป็นนิกายใหญ่ที่มีประชากรพระภิกษุสงฆ์อยู่ประมาณ ๙๐ เปอร์เซ็นต์ทั่วประเทศ ของพระภิกษุสงฆ์ที่จำนวนประมาณ ๕๐๐,๐๐๐ รูป มีวัดทั่วประเทศตามสถิติที่ปรากฏล่าสุดอยู่ที่ประมาณ ๕๖,๔๙๒ วัด โดยนิกายสุธรรมมา เกิดขึ้นในปลายศตวรรษที่ ๑๘ โดยการอุปถัมภ์และสนับสนุนโดยของพระเจ้าปดุง (Bodawpaya, ค.ศ.๑๗๘๒-๑๘๑๙) ที่สนับสนุนให้มีการปฏิรูปคณะสงฆ์เพื่อความบริสุทธิ์ตามพระธรรมวินัย และส่งเสริมให้พระสงฆ์เคร่งครัดในพระธรรมวินัย โดยชื่อนิกายมีที่มาจาก “สภาสุธรรมมา” ที่พระเจ้าปดุง (Bodawpaya) ได้ก่อตั้งขึ้นก่อนหน้านี้นี้ ในปัจจุบันนิกายสุธรรมมาเป็นนิกายหลักที่ได้รับการรับรองโดยรัฐ และมีความใกล้ชิดกับรัฐมาก ดังจะเห็นได้จากนิกายนี้มีข้อห้ามพระสงฆ์เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง เป็นต้น

ภาพที่ ๕.๒ พระชเวจะเย้น ศาสนา สยาดอ (Shwekyin Sasana Sayadaw) สังฆนายกนิกายสเวจิน
รูปปัจจุบัน (ภาพออนไลน์ :)

๒. นิกายชเวจะเย้น (Shwegyin Nikāya) ก่อตั้งขึ้นในช่วงกลางศตวรรษที่ ๑๙ โดยพระสงฆ์เจ้าอาวาสในหมู่บ้าน Shwegyin ที่แยกตัวออกมาจากนิกายสุธรรมมา (Thudhamma Nikaya) ในรัชสมัยของกษัตริย์มินดง (Mindon, ๑๘๕๓ - ๑๘๗๘) ในช่วงปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาให้บริสุทธิ์ และเที่ยงตรงตามพระธรรมวินัย (Gustaaf Houtman, ๑๙๙๐ : ๒๓-๒๖, Aung-Thwin, Michael, ๒๐๐๙) แม้ในสมัยพระเจ้าธีบอร์ (Thibaw Min, ๑๘๗๘-๑๘๘๕) กษัตริย์องค์สุดท้ายของพม่า จะพยายามรวมนิกายก็ตามแต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ โดยพระสงฆ์ในนิกายนี้มีส่วนสนับสนุนขบวนการชาตินิยมและต่อต้านอาณานิคมในอังกฤษพม่า ในช่วงต้นทศวรรษ ๑๙๐๐ นิกายนี้มีวัดในนิกายนี้อยู่ที่ประมาณ ๓,๖๐๘ วัด ทั่วประเทศ มีพระสงฆ์ในนิกายนี้ราว ๕ หมื่นรูป มีวัตรปฏิบัติที่เคร่งครัดเช่น ไม่เคี้ยวหมาก ไม่ดื่มเครื่องดื่มทุกชนิดยกเว้นน้ำดื่มหลังเที่ยง ไม่ไปในงานรื่นเริงบันเทิงทุกชนิด รวมไปถึงมีความเชื่อเกี่ยวกับบรกรรมสวรรค์ เป็นต้น

ภาพที่ ๕.๓ ภาพเหตุการณ์ประชุมสงฆ์นิกายกว่า ๑ พันรูป พร้อมศาสนิกผู้นับถือ
ที่วัด Dhammaduta Zetawon Tawya Monastery ในกรุงย่างกุ้ง ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.๒๐๑๒
(ภาพ : ออนไลน์)

๓. นิกายมหาทวาระ (Mahadvāra Nikāya) ผู้ก่อกำเนิดนิกายนี้ก่อตั้งโดย ออกโป สยาดอ (Okpo Sayadaw, ค.ศ.๑๘๑๘-๑๙๐๖) ใน ค.ศ.๑๘๕๕ ที่ขึ้นชมนแนวทางการปฏิรูปพระพุทธศาสนาในศรีลังกา โดยเหตุเกิดจากความแตกแยกจากนิกายสุธรรมมา เกิดขึ้นภายใต้การตีความแตกต่างกันมีการใช้คำว่า Dvara แทนคำว่า Kamma ในตอนต้นของพระสูตร ซึ่งเน้นการตีความที่เข้มงวดเกี่ยวกับแนวคิด และหลักการของกฎแห่งกรรมตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา รวมไปถึงข้อขัดแย้งกับนิกายสุธรรมมา รวมทั้งแนวคิดที่แตกต่างกันในเรื่องสีมา (Carbine, Jason A ,๒๐๑๑) มีพระสงฆ์ที่นับถือและปฏิบัติในนิกายนี้อยู่ที่ประมาณ ๓-๔ พันรูปทั่วประเทศ ถือปฏิบัติภายใต้องค์กรปกครองสงฆ์ในพม่าด้วย (Gutter, Peter, (๒๐๐๑)

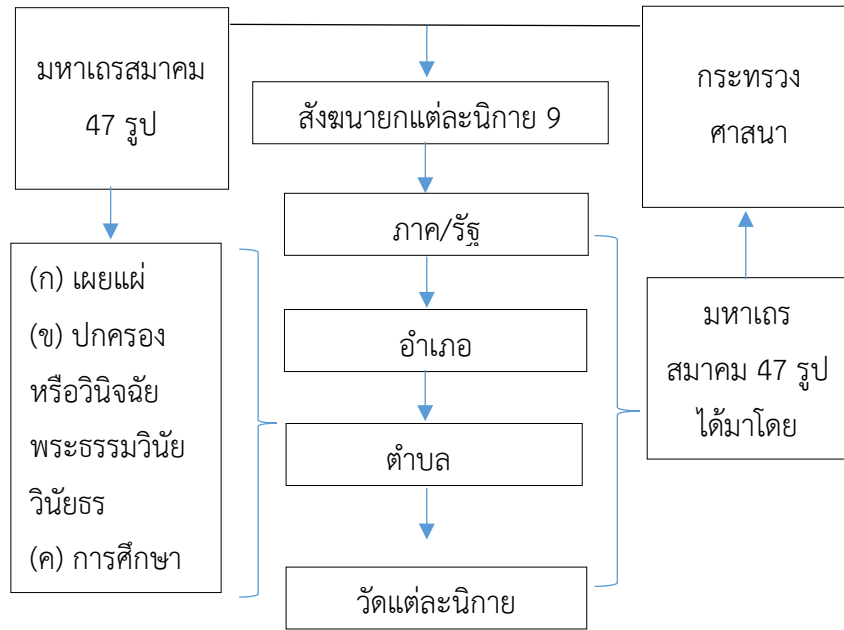
๔. นิกายมูละทวาระ (Mūladvāra Nikāya) มีรูปแบบและการก่อตั้งโดย Ingapu Sayadaw หลังการมรณภาพของ ออกโป สยาดอ (Okpo Sayadaw) โดยการนำรูปแบบของนิกายมหาทวาระ (Mahadvāra Nikāya) มาประยุกต์ปรับปรุงใช้ เกิดขึ้นในปี ค.ศ. ๑๙๑๘

๕. นิกายอะเน็กชอง ทวาระ (Anukchaung Dvāra Nikāya) นิกายดังกล่าวแยกออกมาจากนิกาย Mahadvāra nikaya ในช่วง Okpo Sayadaw ที่ยังมีชีวิตอยู่ เกิดขึ้นใน ค.ศ. ๑๙๐๐

๖. เวหฺวน นิกาย (Weluwan Nikāya or Veluvana Nikāya) ก่อตั้งโดยเวหฺวัน สยาดอ อุ ปุณ ตะวันทา (Weluwan Syadaw U Puntawuntha) โดยก่อตั้งอย่างเป็นทางการตั้งแต่ ค.ศ.๑๙๑๙

๗. นิกายจะตุรัมมิก มหาสติปัญฐาน แหงดตวัน (Gatubhummika Mahasatipatthana Ngettwin) ก่อตั้งโดยหงดตวัน สยาดอ (Ngettwin Sayadaw, ค.ศ.๑๘๓๑-๑๙๑๐) ที่เกิดขึ้นในมณฑลเญ่ เป็นนิกายที่เน้นความเรียบง่าย มีแนวคิดปฏิเสธการวางของบูชา มีความเคร่งครัดในพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ปฏิเสธทุกพิธีกรรมที่ไม่เกี่ยวกับพุทธศาสนา รวมไปถึงการเคารพรูปปั้นพระพุทธรูป กระตุ้นให้พระผู้บวชเข้ามาต้องปฏิบัติกรรมฐาน และเป็นผู้สนับสนุนหลักในการส่งเสริมแนวทางปฏิบัติกรรมฐาน สติปัญฐาน ๔

๘. นิกายคณะวิมุตติ กะโต (Kanawimoke Kado Nikāya) ก่อตั้งโดย Pitakattaik Kyaung Sayadaw U Indavamsa (ค.ศ.๑๘๓๑-๑๙๑๗) เกิดขึ้นภายใต้การร้องขอของคณะวิมุตติ ใน ค.ศ. ๑๘๙๖

แผนภาพ ๕.๔ โครงสร้างการบริหารของคณะสงฆ์พม่า ทั้ง ๙ นิกาย
(ที่มา : Ashin Puppha,๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑)

๙. นิกายธัมมยุติกะ หรือ มหาเถียน นิกาย (Dhammayuttika Nikāya or Mahayin) ก่อตั้งโดย พระมหายิน สยาดอ (Mahayin Sayadaw) พระไตรสรณธัช (พ.ศ. ๒๔๕๐-๒๔๖๐) มีนามเดิมว่า “เย็น” เป็นชาวมอญเกิดในเมืองไทย ที่บ้านคลองครุ ตำบลท่าทราย อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร รับประทานภาษา มอญและไทยขึ้นต้นที่วัดคลองครุ อุปสมบทที่วัดบวรนิเวศวิหาร มีสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ เป็นพระอุปัชฌาย์ สอบได้เปรียญธรรม ๕ ประโยค มีความเชี่ยวชาญภาษามอญและบาลีเป็นอย่างดีพระไตรสรณธัช (เย็น) เป็นผู้มีความรู้ในทางธรรมแตกฉาน มีลูกศิษย์ลูกหาเคารพนับถือมากมาย และเป็นผู้นำ ธรรมยุติกนิกาย ไปเผยแผ่ยังวัดในเมืองมอญ ประเทศพม่า หนังสือภาษามอญฉบับพิมพ์ในประเทศพม่า ชื่อว่า เถระรูปปอดต้อย เป็นหนังสือที่รวบรวมประวัติพระเถระผู้ใหญ่ นิกายธรรมยุติ ในประเทศพม่า ระบุว่า “...ท่านมหาเย็น เป็นผู้สถาปนาระรมยุติกนิกายในเมืองมอญ เมื่อเดือน ๑๒ ขึ้น ๑๓ ค่ำ วันพฤหัสบดี ปีจุลศักราช ๑๒๐๓ (พ.ศ. ๒๓๘๔) ท่านได้ถือกำเนิด เกิดออกจากครรภ์มารดา ในหมู่บ้านมอญ มีชื่อว่า คลองครุ เมืองไทยอยุธยา...” ท่านได้สร้างวัดมอญขึ้นที่นั่นเป็นจำนวนถึง ๕๒ วัด หนึ่งในนั้นชื่อว่า “วัดมหาเย็น” หรือ “วัดมหาอิน” (Mahayin Monastery) หมู่บ้านกะโดเมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ ประเทศเมียนมาร์ คือวัดที่มหาเย็นได้สร้างขึ้นและเริ่มเผยแผ่นิกายธรรมยุติเป็นครั้งแรกในเมียนมาร์และยังเป็นศูนย์กลางสำคัญของการศึกษานิกายธรรมยุติของเมียนมาร์ในปัจจุบัน และมีอยู่จนทุกวันนี้ ชาวมอญในเมืองมอญ นิยมเรียกศาสนาพุทธนิกายนี้ว่า “นิกายมหาเย็น” ปัจจุบันมีวัดสังกัดมหาเย็นทั้งสิ้น ๑๐๒ วัด มีพระอยู่หลักพันกว่ารูป โดยประมาณ โดยยึดวัตรปฏิบัติตามแบบธรรมยุติกนิกายจากประเทศไทยอย่างเคร่งครัด เช่น ข้อห้ามรับเงินทอง การห่มจีวรอย่างมิดชิดเมื่อเวลาต้องออกไปในที่สาธารณะ การรับถวายของการฉัน เป็นต้น

ตาราง ๕.๑ สถิติจำนวนวัดทั่วประเทศ และนิกายในประเทศพม่า ตามสถิติสำรวจโดยรัฐ

ระหว่าง ค.ศ. ๒๐๑๔-๒๐๑๕

นิกาย/๒๐๑๕ มีวัด ๖๒,๖๐๐		สถิติพระรายเมือง/รัฐ ปี ๒๐๑๔			
		รวม ๕๕๑,๕๘๗ รูป/คน			
นิกาย	วัด/จำนวน	รัฐ/เมือง	สถิติพระ	รัฐ/เมือง	สถิติพระ
สุธรรมมา	๕๖,๔๙๒	รัฐกะฉิ่น	๘,๒๑๔	มากวย	๓๓,๒๔๕
ชเวจะเย่น	๓,๖๐๘	กะยา	๑,๙๓๗	ม้งทะเล	๑๐๖,๔๗๒
มหาทวาระ	๘๐๕	กระเหรี่ยง	๑๔,๑๓๙	มอญ	๓๓,๒๗๑
มูละทวาระ	๖๖๕	ฉิ่น	๔๖๘	ยะไข่	๑๔,๒๒๓
อะน็อกซ้อง ทวาระ	๕๑	สกาย	๕๖,๗๘๖	ย่างกุ้ง	๘๘,๙๓๘
เวสุวน นิกาย	๖๔๓	พะโคตะวันออก	๓๕,๔๒๘	ฉาน (ใต้)	๓๗,๔๓๓
แห่งดาวน์	๑๗๓	พะโคตะวันตก	๑๕,๖๙๕	ฉานเหนือ	๒๘๔๐๑
มหาเย่น	๗๙	เนปีดอ	๑๑,๗๗๓	ฉานตะวันออก	๑๑,๕๙๑
คณะวิมุตติ กะโด	๑๓๓	ตะนาวศรี	๙,๒๗๔	อิรวดี	๔๔,๖๕๙

(ที่มา : Ashin Puppha, ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑)

ในจำนวนนิกายทั้งหมด ๙ นิกาย ยังมีบางนิกายที่กำเนิดโดยกลุ่มชาติพันธุ์อื่น เช่น มอญ ไทใหญ่ มีเพียงบางนิกายที่ได้รับการยอมรับดังปรากฏ และก็มีอีกหลายนิกายไม่ได้รับการยอมรับ แต่นัยหนึ่งเป็นการเกิดขึ้นภายใต้การสนับสนุนให้เกิดตั้งกรณีการทำศาสนาให้บริษัทในสมัยพระเจ้ามินดง หรือการแตกด้วยวัตรปฏิบัติ บางประเด็น หรือการมีความเห็นทางพระธรรมวินัยที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นเรื่องปกติของการเกิดขึ้นของนิกายของพระพุทธศาสนานับแต่อดีตกระทั่งปัจจุบัน แต่โดยสาระของความเป็นนิกายพระพุทธศาสนาในพม่าจึงมีเพียง ๙ นิกายที่ได้รับการยอมรับให้เป็นส่วนหนึ่งของพระพุทธศาสนาในประเทศพม่าด้วยเช่นกัน

การปกครองในแต่ละระดับ

ในลำดับชั้นการปกครอง สมณศักดิ์ของพม่าไม่เกี่ยวกับสายการปกครอง เมื่อเทียบกับประเทศไทย กำหนดไว้ว่าใครจะได้สมณศักดิ์ต้องเป็นพระในสายการปกครอง ตั้งแต่ผู้ช่วยเจ้าอาวาส เป็นอย่างน้อย ถึงจะได้สมณศักดิ์แต่ในกรณีของพม่าไม่ได้เกี่ยวกับการปกครอง แต่จะเกี่ยวข้องข้อกับบทบาทในการทำงานด้านการศึกษา การเผยแผ่ การปฏิบัติธรรมกรรมฐาน เป็นต้น

ภาพที่ ๕.๕. ประธานเถรสภาพมารูปปัจจุบัน ภัททันตะกุมาระภิวังสะ ประธานเถรมหาสมาคมรูปปัจจุบัน (Bhamo Sayadaw Dr Bhaddanta Kumarabhivamsa) ในโอกาสให้การต้อนรับพระสันตปาปา ฟรานซิส เมื่อ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๐๑๗ ในคราวเยือนพม่า (Pope Francis) และบรรยากาศการประชุมเถรสมาคมพม่า (State Sangha Maha Nayaka Comittee) จำนวน ๔๗ รูปที่ทำปาสาณ กรุงย่างกุ้ง (Maha Pathana Cave in Thiri Mingalar Kaba Aye Hill) ในการประชุมเถรสมาคมครั้งที่ ๖-๗ ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ๒๐๑๘ ที่ผ่าน มา (ภาพ : MNA)

ในส่วนของระบบการปกครองคณะสงฆ์ภายในประเทศพม่า จะมีการรูปแบบการปกครองในแบบสภา ที่เรียกว่า สังฆมหานายกสมาคม (State Sangha Mahanayaka committee) หรือมหาเถรสมาคมของพม่า มีกรรมการ ๔๗ รูป ประกอบด้วยประธาน ๑ รูป รองประธานอีก ๖ รูป และเลขานุการอีก ๑ รูป และผู้ช่วย เลขานุการอีก ๖ รูป ที่เหลือ ๓๓ รูปเป็นคณะกรรมการ โดยทุกรูปได้รับการแต่งตั้งจากกระทรวงศาสนา (the Burmese Ministry of Religious Affairs) มีวาระในการดำรงตำแหน่งครั้งละ ๕ ปี โดยคณะกรรมการทั้งหมด ๑ ใน ๔ หรือ ๒๕ เปอร์เซ็นต์ จะต้องมีการเปลี่ยนในทุก ๓ ปี โดย แต่ละรูปจะดำรงตำแหน่งได้ไม่เกิน ๔ สมัย โดยระเบียบนี้ออกมาในปี ค.ศ.๑๙๙๕/๒๕๓๘ มีหน้าที่ออกกฎ ตราระเบียบ กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการ บริหารกิจการพระพุทธศาสนาในประเทศพม่า (Human Rights Watch,๒๐๐๙) มีการบริหารในรูปของ คณะกรรมการแผนกต่าง ๆ มี (ก) แผนกเผยแผ่ (ข) แผนกปกครอง หรือวินัยพระธรรมวินัย วินัยธร (ค) แผนกการศึกษา โดยจะมีคณะกรรมการดำเนินแผนกละ ๕ รูป และมีการสลับกันบริหารงานประมาณวาระละ ๔ เดือนในแต่ละแผนก ในส่วนการได้มาของคณะกรรมการสังฆมหานายกสมาคม โดยจะมีการคัดเลือกกัน ตั้งแต่ชั้นต้นตั้งแต่เจ้าอาวาส จากแต่ละนิกาย และแต่ละวัด ในสัดส่วน ๕๐ วัดต่อพระภิกษุที่เป็นตัวแทน ๑ รูป ไปจนถึงขั้นสูงสุดพิจารณาถ้อยแถลงโดยประธานาธิบดี ประกาศแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ ปัจจุบันมีท่าน พระภัททันตะ กุมารวังสะ (Bhaddanta Kumarabhivamsa (Bhamo Sayadaw) ดำรงตำแหน่งประธานมหา เถรสมาคม และมีท่านภัททันตะ สิริรินธะ (Bhaddanta Sirinda) เป็นรองประธาน และมีท่าน ภัททันตะ มานิตะสิริวังสะ (Bhaddanta Manitasiribhivams, เป็นเลขานุการ

คณะกรรมการมีหน้าที่ออกกฎระเบียบที่สอดคล้องกับพระธรรมวินัย กฎหมาย กำกับดูแลการละเมิด วินัย กฎหมายของพระสงฆ์ และบังคับให้พระสงฆ์ปฏิบัติธรรม จากเหตุการณ์การปฏิวัติจิวร (Saffron

Revolution) ในปี ๒๐๐๗ คณะกรรมการได้ออกระเบียบห้ามพระสงฆ์เข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของฆราวาส หรือในความหมายที่ไปสนับสนุนกิจกรรมทางการเมืองของฆราวาส (*The New Light of Myanmar*, ๒๐๐๗)

ในส่วนการปกครองในระดับนิกายจะมีสังฆนายกในแต่ละนิกาย โดยในพม่าจะมีนิกายทาง พระพุทธศาสนาหลัก ๆ อยู่จำนวน ๙ นิกาย โดยมีนิกายสุธรรมมา เป็นนิกายใหญ่และนิกายหลัก โดยมีสัดส่วน จำนวนพระภิกษุสงฆ์อยู่ประมาณ ๙๐ เปอร์เซ็นต์ ของพระภิกษุสงฆ์ทั้งหมดที่มีอยู่ทั่วประเทศประมาณ ๕๐๐,๐๐๐ รูป

ระบบสมณศักดิ์

ระบบสมณศักดิ์ในพม่า มีจุดเริ่มมาจากศรีลังกา โดยมีบันทึกของวัดกัลยาณี ศรีลังกาและรามัญสมณ วงศ์ โดยบันทึกกล่าวถึงเหตุการณ์ที่ พระเจ้าธรรมเจดีย์ (Dhammazedi, ๑๔๗๑-๑๔๙๒) โดย ดี.จี.อี. ฮอลล์ กล่าวไว้ว่า "พระองค์เป็นผู้ปกครองชาวพุทธที่ยอดเยี่ยม มีการชำระและปฏิรูปศาสนา ภายใต้การ ปกครองของพระองค์อาณาจักรมอญมีอารยธรรมที่เจริญรุ่งเรืองและโดดเด่น แตกต่างอย่างมากกับความ รุ่มรวยและความป่าเถื่อนของอาณาจักรอังวะ" (Hall, D.G.E., ๑๙๖๐: ๓๖-๓๗) โดยเหตุการณ์ในช่วง พ.ศ. ๒๑๐๘ ได้ส่งพระสงฆ์ ๒๒ รูป ไปบวชแปลงที่วัดกัลยาณี ประเทศศรีลังกา เมื่อบวชแปลงเสร็จแล้วพระเจ้า ภูวนะกะพาหุ (Bhuvanekabahu) ได้ตรัสกับพระที่บวชแปลงในขณะนั้นว่า "ถ้าโยมจะถวายจตุปัจจัยแก่ พระคุณเจ้า เกรงว่าเมื่อพระคุณเจ้ากลับไปประเทศของพระคุณเจ้าแล้ว จะใช้สอยหมด โยมจะถวายสิ่ง ที่พระคุณเจ้าใช้ตลอดชีวิตก็คือราชทินนาม" จึงได้ถวายราชทินนามแก่พระสงฆ์บวชแปลง ๒๒ รูป จึงเป็นที่มา ของราชทินนามในปัจจุบัน ตั้ง พระโมคคัลลานะเถระ เป็น "พระสิริสังฆโพธิสามิ" ตั้ง พระสิวลีเถระ ในราช ทินนามว่า "พระติโลกครุสามิ" เป็นต้น ข้อมูลนี้เป็นบันทึกที่ชัดเจนเกี่ยวกับสมณศักดิ์ที่ปรากฏในพม่า รวมถึง สมณศักดิ์ในประเทศไทย ลาว กัมพูชา และประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาเถรวาท โดยสมณศักดิ์ในพม่า จำแนกเป็น ๓ แผนกด้วยกัน คือสายวิชาการ สายเผยแผ่ และสายกรรมฐาน ซึ่งจำแนกลงรายละเอียดได้ คือ

๑. สมณศักดิ์ สายวิชาการ แบ่งเป็น ๓ ชั้น อันประกอบด้วย คันถวาจกะ ที่แปลว่าผู้สอนคัมภีร์ สอนบาลี สอนหนังสือ สมณศักดิ์ชั้นที่ ๑ มุลคันถวาจกะ สมณศักดิ์ชั้นที่ ๒ มหาคันถวาจกะ สมณศักดิ์ชั้นที่ ๓ ชั้นสูงสุด เรียกว่า อัครมหาคันถวาจกะ เป็นสายวิชาการ สอนหนังสือทั้งบาลี (พระพรหมบัณฑิต, ๒๕๔๗) และธรรมจริยะ (DhammAcariya) โดยมอบให้แก่ทั้งพระภิกษุและแม่ชี โดยรูปแบบการศึกษาจะเริ่มตั้งแต่ การศึกษาธรรมวินัย ที่เรียกว่า "ธรรมจริยะ" (Khammai Dhammasami, ๒๐๐๔)

นอกจากนี้ในการศึกษาสายวิชาการ ยังมีการจัดการศึกษาที่จัดสอบให้มีพระผู้ทรงพระไตรปิฎก ซึ่งก็อยู่ฝ่าย วิชาการด้วยเช่นกัน เป็นวิธีการจัดการศึกษาที่ ชาวพุทธพม่าให้การนับถือ พระไตรปิฎกธร พระที่สามารถท่อง พระไตรปิฎกได้ทั้งหมด ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้นทั้งบาลีและคำแปลโดยปากเปล่า โดยการศึกษาแบบนี้สืบเนื่อง จาก การศึกษาพระปริยัติธรรมในพม่า นั้น สมัยพระเจ้ามินดงมีการสอบพระปริยัติธรรม วิชาที่สอบแบ่งเป็น สี่ชั้นคือ ชั้นต้น ต้องสอบท่องคัมภีร์กัจจายนไวยากรณ์ ๘ กัณฑ์ ด้วยปากเปล่า อภิธานนปทีปิกา ๑๒๐๓ คาถา วุดโตทัย ฉันทโปกรณ์ สุโพธาลังการ อภิธรรมมัตถสังคหะ ๙ ปริจเฉท มาติกา ธาตุกถา ๑๔ นัย ยมก ๕ ชั้นกลาง สอบท่องปากเปล่าคัมภีร์ในชั้นต้นทั้งหมดโดยเพิ่มยมกเป็น ๑๐ ยมก ชั้นสูง สอบแบบชั้นกลาง แต่

เพิ่มคัมภีร์ปิฎกฐานแต่ต้นจนจบกุสลติกะ และชั้นสูงสุดจะต้องสอบแข่งขันกันทั้งหมดเพื่อให้ได้ที่ ๑ โดยได้วุฒิ การศึกษาธรรมจริยะ

ภาพที่ ๕.๖ การบวชเรียนหนังสือ นับเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาอีกแบบหนึ่งโดยวัด และพระสงฆ์ ที่ยังคงมีความบทบาทและความสำคัญอยู่ในประเทศพม่า (ภาพผู้เขียน, ที่สำนักมหาคันทายาง ย่างกุ้ง เมื่อ ๕ มกราคม ๒๐๑๔/๒๕๕๘)

การสอบของพระสงฆ์คงเป็นวิธีการที่น่าเชื่อถือ จนกษัตริย์ต้องนำเอาวิธีการสอบไปใช้ **ในการศึกษาพระไตรปิฎก**ของพม่าจะมีสถาบันที่ให้การศึกษาโดยเฉพาะแห่งเดียวในประเทศพม่า ซึ่งอยู่ในจังหวัดเมงกุน เมืองโมเมะกงเม ซึ่งเรียกชื่อว่า **ตรีปิฎกะนิกายะเมงกุนธรรมนาถ** ซึ่งเป็นสถาบันสูงสุดในการศึกษาพระไตรปิฎกของประเทศ โดยจะรับภิกษุผู้มีความสามารถ จากหลักสูตรพุทธศาสนาขั้นต้นธรรมจริยะ เมื่อผ่านการเรียนขั้นเตรียมความพร้อมการเรียนพระไตรปิฎก เป็นเวลา ๑ ปี พร้อมทำการสอบให้ผ่านในระยะเวลา ๑ ปี จึงจะเข้าสู่รูปแบบการเรียนศึกษาพระไตรปิฎก โดยเริ่มต้นจากการศึกษาพระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก พระอภิธรรมปิฎก การเรียนพร้อมสอบโดยลำดับ เป็นเวลารวม ๑๐ ปี จากนั้นจะทำการสอบท่องปากเปล่า โดยเริ่มจากพระวินัยปิฎก หากทรงจำได้โดยไม่ผิดพลาดแม้แต่อักษรเดียว จะเรียกว่า**พระวินัยธร** (วินัยธระระ) จะมีการสอบข้อเขียนบรรยายให้ครบถ้วนตามพระวินัยปิฎก เมื่อผ่านแล้วจะแล้วเรียกว่า**วินัยโกวิทะ**

จากนั้นจะเริ่มศึกษาพระสูตร ตามลำดับ เมื่อสอบปากเปล่าทรงจำพระสูตรได้แล้วจะเรียกว่า**ทีฆะปานะกะ** และต้องสอบข้อเขียนบรรยายให้ครบถ้วน เมื่อสอบผ่านจะเรียกว่า**ทีฆะนิกายะโกวิทะ** จากนั้นจึงมาเริ่มศึกษาพระอภิธรรมปิฎกและทำการสอบเช่นเดิมที่ผ่านมาอีก หากผ่านการสอบปากเปล่านั้นจะเรียกว่า**มูลอภิธรรมมิกะ** และผ่านข้อเขียนจะเรียกว่า **อภิธรรมโกวิทะ** ซึ่งต้องใช้เวลากว่า ๑ ปี เมื่อสำเร็จและจะศึกษาพระคัมภีร์อภิธรรมอีก คือ ยมกะ ๓ เล่ม ปิฎกฐาน อีก ๕ เล่ม รวม ๔,๐๐๐ หน้า เมื่อสอบปากเปล่าผ่านจะเรียกว่า **ตรีปิฎกธรร** (Tipitakadhara) ซึ่งหมายถึงการเป็นผู้ทรงจำพระไตรปิฎก และ ต้องสอบข้อเขียนบรรยายอีก รวม ๔,๐๐๐ หน้า จะได้วุฒิเป็น**ตรีปิฎกโกวิทะ** (Tipitakakawida) ในพระไตรปิฎกฉบับฉนฺธุสสังคายนา ๔๐ เล่มนั้น ๒๐ เล่มจะเรียนกับพระอาจารย์ ส่วนอีก ๒๐ เล่มจะเป็นการศึกษาวิจัยด้วยตนเอง ซึ่งต้องใช้เวลากว่าเรียน สอบทั้งท่องและบรรยาย ทั้งหมดเป็นเวลา ๑๐ ปี การศึกษาดังกล่าวจะไม่มีการศึกษาในวิชาอื่นๆ

นอกจากพระไตรปิฎก และเป็นผู้เชี่ยวชาญในพระไตรปิฎก ทรงจำแล้ว เชี่ยวชาญแล้ว เรียกว่า **ธรรมะ ภัณฑาคาริกะ** (Dhammabhandagarika) ผู้รักษาขุณคลังพระไตรปิฎก ฯลฯ

การสอบผ่านเป็นผู้ทรงจำพระไตรปิฎกเป็นการยาก ตรงที่ต้องท่องจำพระไตรปิฎกได้ทั้งหมด ผู้จะสอบคัดเลือกต้องเตรียมตัวสอบเป็นอย่างดี ไม่ต่ำกว่า ๑๐ ปี ถ้าสอบผ่านแล้ว รัฐบาลจะประกาศเกียรติยศ และถวายค่านิตยภัตให้ พร้อมทั้งอุปถัมภ์ค่าพาหนะ เช่น ขึ้นเครื่องบิน ขึ้นรถฟรี และสวัสดิการอื่นๆ ในอดีตที่ผ่านมา พระไตรปิฎกธรรมที่มีชื่อเสียง คือ **พระอาจารย์ภัททันตะ วิจิตตะ สาราภิวังสะปฐมตรีปิฎกเถระ ตรีปิฎกโกวิท** **ตรีปิฎกเถระธรรมภัณฑาคาริกะ** หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า **ปฐมเมิงกุน สยาดอ** เมืองสะกาย ท่านสามารถจำได้ทุกหน้าทุกบรรทัดราวกับเปิดข้อมูลจากคอมพิวเตอร์ จนกระทั่งกินเนสส์บุ๊ก ใน พ.ศ. ๒๕๒๘ ซึ่งตีพิมพ์ในอังกฤษ ได้บันทึกความทรงจำที่นำมาหัตถ์ศรย์ ของท่านไว้ว่า “**พระอาจารย์ใหญ่เมิงกุนสยาดอ ประเทศพม่า มีความทรงจำท่องพระไตรปิฎก ๑๖,๐๐๐ หน้า (๒๔๐,๐๐๐ ตัวอักษร) ได้ เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๗ (ค.ศ.๑๙๕๔) ซึ่งเป็นตัวอย่างของความทรงจำของมนุษย์ที่หาได้ยากมาก นับแต่อดีตพระในสายผู้ทรงจำพระไตรปิฎกทั่วประเทศมีจำนวน ๑๔ รูป คงเหลือในปัจจุบันที่ ๑๑ รูป มรณภาพไปแล้ว ๓ รูป มีท่านพระอาจารย์ภัททันตะ วิจิตตะ สาราภิวังสะ รูปแรก เป็นต้น ซึ่งในสังคมพม่าเป็นที่ยกย่อง รวมทั้งทำหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้กับศิษย์ในชั้นต่อ ๆ มาตามลำดับด้วยเช่นกัน**

ภาพที่ ๕.๗ พระผู้ทรงจำพระไตรปิฎก ที่ในประวัติของพม่ามีผู้ทรงจำพระไตรปิฎกนับแต่อดีตกระทั่งปัจจุบัน จำนวน ๑๔ รูป และท่านเหล่านี้ปัจจุบันยังมีชีวิต ๑๑ รูป (ภาพ : วัดจากแดง จ.สมุทรปราการ)

๒. สมณศักดิ์สายเผยแผ่ เรียกว่า สัทธรรมโชติกะ **สมณศักดิ์ขั้นที่ ๑** สัทธรรมโชติกะ **สมณศักดิ์ขั้นที่ ๒** มหาสัทธรรมโชติกะ **สมณศักดิ์ขั้นที่ ๓** อัคคมหาสัทธรรมโชติกะชะ มอบแก่พระภิกษุและแม่ชี ผู้ประกาศหรือเผยแผ่พระสัทธรรม (พระพรหมบัณฑิต, ๒๕๔๗)

ในสมัยพระพิมลธรรม (อาจ อาสภมหาเถระ) อดิโตอิบดีสงฆ์ วัดมหาธาตุฯ องค์พุทฺธินายกสภามหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขณะดำรงตำแหน่งสังฆมนตรี ว่าการองค์การปกครอง ได้ริเริ่มและฟื้นฟูให้มีการเรียนพระอภิธรรม เมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๒ ได้เดินทางไปดูงานที่ประเทศพม่า เห็นว่าประเทศพม่า

มีความเจริญรุ่งเรืองทางพระพุทธศาสนา ทั้งด้านคัมภีร์และวิปัสสนาธุระ จึงได้ขอพระภิกษุบัณฑิตชั้นธัมมาจริยะ จากสภาการศึกษาพระพุทธศาสนา โดยได้นิมนต์พระอาจารย์สัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ (๑๓ เดือน มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๖ -๑๕ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๐๙,๕๓ ปี) ให้มาสอนพระอภิธรรมในประเทศไทย (อีกรูปหนึ่งคือ ท่านพระอาจารย์เตชินทะ ธัมมาจริยะ ธัมมกถิกะ) ท่านพระอาจารย์สัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ ได้จัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนได้อย่างเรียบร้อย ขาดแต่วิปัสสนาที่ป็นเล่มเดียว ในปี พ.ศ.๒๕๐๙ ท่านได้อาพาธหนัก จนกระทั่งมรณภาพในที่สุด ซึ่งในประเทศไทยก็ถือว่าท่านเป็นผู้วางรากฐานด้านการเรียนการสอน อภิธรรมจนกระทั่งปัจจุบัน

๓. สมณศักดิ์สายกรรมฐาน กรรมฐานให้กับพระสงฆ์ท่านนั้น ได้เริ่มตั้งแต่ชั้นแรก สมณศักดิ์ชั้นที่ ๑ มุลกรรมฐานาจริยะ สมณศักดิ์ชั้นที่ ๒ มหากรรมฐานาจริยะ สมณศักดิ์ชั้นที่ ๓ อัคคมหากรรมฐานาจริยะ (อาจารย์ผู้สอนกรรมฐานที่ยิ่งใหญ่และยอดเยี่ยม) ดังที่เราคุ้นชินในสังคมไทย อาทิ ภัททันตะอาสกะ พระภิกษุที่คณะสงฆ์ไทย และรัฐบาลได้เคยนิมนต์ท่านมาสอนกรรมฐาน ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎ์ เมื่อ พ.ศ.๒๕๔๖ ในยุคพระพิมลธรรม (อจ อาสกะ) พร้อมกับการแต่งตั้งกองการวิปัสสนาธุระแห่งประเทศไทย โดยนิมนต์พระมาอบรมทั่วประเทศ ทั้งส่งพระที่ผ่านการอบรมไปเผยแผ่ในวงกว้างตามแนวปฏิบัติ “สติปัญญา” ยุบหนอพองหนอ โดยสมณศักดิ์ในสายกรรมฐาน จำแนกเป็น ๓ ชั้นเช่นกัน กรรมฐานาจริยะ มหากรรมฐานาจริยะ (พระพรหมบัณฑิต,๒๕๕๗)

สำนักกรรมฐานที่เด่นในพม่า ที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน อาทิ (๑) สำนักมหาสิขยาตอย่างกุง (๒) ท่านอาจารย์แซมเย สยาตอ (พระชนกาทิวศ์) แห่ง สำนักแซมเย เมืองย่างกุง ประเทศพม่า (๓) ศูนย์ปฏิบัติธรรมนานาชาติ พระอ็อกตอยะ วิปัสสนาธุระ (International Pa-Auk Tawya Vipassana Dhura Meditation Centre) (๔) สำนัก วิโรจนะ ท่าซี้เหล็ก (๕) สำนักปฏิบัติธรรมโชติ (Dhamma Joti-Light of Dhamma) สอนโดยโคเอ็งก้า (S.N.Goenka) มีแนวปฏิบัติในแนวสติปัญญาในแบบอุบาชิน (U Ba Khin) เป็นต้น

ภาพที่ ๕.๗ ประธานาธิบดีอุ ทินจี (U Htin Kyaw) ที่ปรึกษาประธานาธิบดี ออง ซาน ซูจี (Daw Aung San Suu Kyi) ถวายสมณศักดิ์ชั้นอธิระชะมหาครุ อันเป็นสมณศักดิ์ชั้นสูงสุด แก่สยาตอ ภัททันตะ วิโชตะ (Sayadaw Bhaddanta Vijota) และสยาตอ ภัททันตะ โสภณะ (Sayadaw Bhaddanta Sobana)

(ภาพออนไลน์, ๒ มีนาคม ๒๐๑๘)

สมณศักดิ์พิเศษซึ่งจำแนกไปอีก ๓ ชั้น

(๑) **อภิธัชชะมหาครุ** (Abhidhajamahāraṭṭhaguru) สมเด็จพระสังฆราช หรือพระราชาคณะผู้ใหญ่เท่าที่นั้นจึงจะได้) เป็นสมณศักดิ์ชั้นสูงสุด โดยมีเกณฑ์ว่าผู้ที่จะได้สมณศักดิ์ชั้นนี้ได้ต้องเคยได้รับ สมณศักดิ์ชั้น อัครมหาบัณฑิตมาแล้ว ถึงจะสามารถรับสมณศักดิ์ชั้น “อภิธัชชะมหาครุ” (ผู้เป็นครูของแผ่นดิน) ทั้งผู้ที่ได้รับตำแหน่งดังกล่าวต้องเป็นผู้มีอายุพรรษาไม่น้อยกว่า ๖๐ พรรษา หรือมีอายุไม่ต่ำกว่า ๘๐ ปี เท่านั้น ซึ่งในปี ค.ศ.๒๐๑๘ นี้มีพระที่ได้รับสมณศักดิ์ชั้นนี้ จำนวนหลายรูป อาทิ พระสยาดอ ภัททันตะ วิโชตะ (Sayadaw Abhidaja Maharattha Guru Aggamaha Pandita Bhaddanta Vijota) สยาดอ ภัททันตะ โสภณะ (Sayadaw Bhaddanta Sobana) สยาดอ ภัททันตะ อาสินะ (Sayadaw Bhaddanta Asiina from Nay Pyi Taw Tatkon) สยาดอ สุธัมมา สาระ (Saydaw Sudhamma Sara of Moekaung Monastery) สยาดอ ภัททันตะ ปณฺฑิตะ (Sayadaw Bhaddanta Pandita from Sittway) เป็นต้น

(๒) **อัครมหาบัณฑิต** (Aggamahapandita) เกิดขึ้นครั้งแรก ๒๔๕๘ เป็นสมณศักดิ์สายพิเศษที่ย่อยย่อแก่พระที่ได้สมณศักดิ์สูงสุด โดยเกณฑ์ของของผู้ที่จะได้สมณศักดิ์แบบนี้จะต้องมีอายุพรรษา ๔๐ พรรษา หรือมีอายุไม่น้อยกว่า ๖๐ ปี ในประเทศไทยเรามีพระภิกษุที่ได้สมณศักดิ์ของพม่าในสายนี้ มีสมเด็จพระพุฒาจารย์ ใน พ.ศ.๒๔๙๗ ในฐานะที่เคยมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ทำฉันทกรรมสังคายนาครั้งที่ ๖ ในประเทศพม่า และมีอีกท่านคือสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (สมศักดิ์ อุปสโม) ที่ได้รับสมณศักดิ์ยกย่องของพม่า รวมทั้งรายล่าสุดก็คือพระพรหมบัณฑิต อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นต้น

(๓) **ติปิฏกษะระ** (Tīpīṭakadhara) หรือสมณศักดิ์สำหรับผู้ทรงจำพระไตรปิฎก โดยเนื่องด้วยสายวิชาการกำหนดให้มีผู้ทรงพระไตรปิฎกครั้งแรก ใน พ.ศ.๒๔๙๒ จนกระทั่งมีพระวิจิตรสาลาภิวังสะ (Ven. Vicittasarabhivamsa, ๑๙๕๓, ๔๒) มีการสอบได้เป็นพระผู้ทรงพระไตรปิฎกใน พ.ศ.๒๔๙๕ พระเนมะอินทะ วิสิททะ (Ven. Nemaında Visittha, ๑๙๕๙, ๓๒) พระโกสละ (Ven. Kosala, ๑๙๖๓, ๓๖) พระสุมิงคะละลังคะระ (Ven. Sumingalankara, ๑๙๗๓, ๒๗) พระสิรินททะภิวังสะ (Ven. Sirinandabhivamsa, ๑๙๘๔, ๔๒) พระวายะเมอินททะภิวังสะ (Ven. Vayameindabhivamsa, ๑๙๙๕, ๓๙) พระโกณฑัญญะ (Ven. Kondanna, ๑๙๙๗, ๕๕) พระสีลาขันธะภิวังสะ (Ven. Silakhandabhivamsa, ๒๐๐๐, ๓๔) พระวังสะปาละลังคะระ (Ven. Vamsapalalankara, ๒๐๐๐, ๓๒) พระอินทปาละ (Ven. Indapala, ๒๐๐๔, ๔๓) พระสุนททะระ (Ven. Sundhara, ๒๐๐๔, ๔๘) พระอินทจริยา (Ven. Indhacariya, ๒๐๐๔) นับแต่มีการจัดรูปแบบการศึกษาด้วยการสอบเพื่อเป็นพระผู้ทรงพระไตรปิฎกกว่า ๖๘ ปี มีจำนวนพระผู้ทรงพระไตรปิฎก ทั้ง ๓ ปิฎก จำนวน ๑๔ รูป โดยเป็นรูปล่าสุดที่สามารถสอบได้เมื่อ ปี ค.ศ.๒๐๑๖ โดยยังมีชีวิตอยู่จำนวน ๑๑ รูป และมรณภาพไปแล้วจำนวน ๓ รูป

สมณศักดิ์ในส่วนของอัครมหาบัณฑิต และ อภิธัชชะมหาครุ เป็นสมณศักดิ์ที่ทุกสายสามารถได้รับการแต่งตั้งข้ามมาถ้าในกรณีเกณฑ์ในเรื่องภาระงานและอายุพรรษาถึง อาทิ ๔๐ พรรษา มีอายุ ๖๐ ปีสำหรับชั้นสมณศักดิ์อัครมหาบัณฑิต หรือ ๖๐ พรรษา อายุ ๘๐ ปีสำหรับสมณศักดิ์ในชั้น อภิธัชชะมหาครุ เป็นต้น

ภาพที่ ๕.๘ ภาพการสอบผู้ทรงพระไตรปิฎก ณ ถ้ำปาสาณ กรุงย่างกุ้ง (Maha Pathana Cave in Thiri Mingalar Kaba Aye Hill in Yangon) (ภาพผู้เขียน : เมื่อ ๑๐ มกราคม ๒๐๑๔/๒๕๕๘)

จนกระทั่งเมื่อวันที่ ๑๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๘/๒๐๑๖ สำนักงานประธานาธิบดีพม่า (the Office of the President of Myanmar) ได้ออกคำสั่งแก้ไขเพิ่มเติมระบบสมณศักดิ์ของพระสงฆ์พม่าเพิ่มเติมจากที่มีอยู่เดิมเป็น ๗ หมวด ดังนี้

๑. สมณศักดิ์สำหรับผู้ทรงความรู้ด้านปริยัติหรือด้านการศึกษา
 - ๑) อภิธชะมหารัฐคุรุ (Abhidhajamahāraṭṭhaguru)
 - ๒) อัคคมหาป้อนฑิตะ (Aggamahāpaṇḍita)
๒. พระผู้ทรงพระไตรปิฎก (Tipiṭakadhara Dhammabhaṇḍāgārika)
๓. สมณศักดิ์ด้านการเรียนการสอน หรือจัดการศึกษา Academic instruction titles
 - ๑) อัคคมหาคันถวาจะกะป้อนฑิตะ (Aggamahāganthavācakapaṇḍita)
 - ๒) มหาคันถวาจะกะป้อนฑิตะ (Mahāganthavācakapaṇḍita)
 - ๓) คันถวาจะกะป้อนฑิตะ (Ganthavācakapaṇḍita)
๔. สมณศักดิ์ด้านรักษาพระธรรมวินัย หรือวินัยธร หรือพระธรรมธรร Dhammakatika titles
 - ๑) มหาธรรมะกะติกา พหุชะนะหิตะระระ (Mahādharmakatika Bahujanahitadhara)
 - ๒) ธรรมะกะติกา พหุชะนะหิตะระระ (Dhammakatika Bahujanahitadhara)
๕. สมณศักดิ์ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา Religious propagation titles
 - ๑) อภิระชะอัคคะมหาสัทธรรมะโชติกะ (Abhidhajaaggamahāsaddhammajotika)
 - ๒) อัคคะมหาสัทธรรมะโชติกะระชะ (Aggamahāsaddhammajotikadhaja)
 - ๓) มหาสัทธรรมะโชติกะระชะ (Mahāsaddhammajotikadhaja)
 - ๔) สัทธรรมะโชติกะระชะ (Saddhammajotikadhaja)
๖. สมณศักดิ์ด้านกรรมฐาน วิปัสณาจารย์ หรือการสอนกรรมฐาน Kammaṭṭhāna titles
 - ๑) อัคคะมหากรรมฐานาจารย์ยะ (Aggamahākammaṭṭhānācariya)
 - ๒) มหากรรมฐานาจารย์ยะ (Mahākammaṭṭhānācariya)
 - ๓) กรรมฐานาจารย์ยะ (Kammaṭṭhānācariya)

๗. Sāsanañuggaha titles สมณศักดิ์ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งในส่วนปริยัติและปฏิบัติ

- ๑) อัคคะมหาสิริสุธรรมมานิโชตะธรรระ (Aggamahāsīrisudhammamañijotadhara)
- ๒) อัคคะมหาสิริสุธรรมมาสิงคี (Aggamahāsīrisudhammasiṅgī)
- ๓) สิริสุธรรมมานิโชตะธรรระ (Sīrisudhammamañijotadhara)
- ๔) สิริสุธรรมมาสิงคี (Sīrisudhammasiṅgī)
- ๕) สี่หะสุธรรมมานิโชตะธรรระ (Sīhasudhammamañijotadhara)
- ๖) สี่หะสุธรรมมาสิงคี (Sīhasudhammasiṅgī)
- ๗) สุธรรมมะณีโชตะธรรระ (Sudhammamañijotadhara)
- ๘) สุธรรมมะสิงคี (Sudhammasiṅgī)

ระบบสมณศักดิ์ใหม่ที่ผ่านการประกาศจากสำนักงานประธานาธิบดี มีตำแหน่งเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับภาระงาน โดยมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง แต่โดยโครงสร้างและชื่ออาจสลับและไม่แตกต่างกัน แต่สะท้อนให้เห็นถึงแนวทางในการบริหารการปกครองระบบคณะสงฆ์ที่ทำให้เห็นว่าคณะสงฆ์ และเชื่อว่าคงจะเป็นกลไกที่เสนอด้วยคณะสงฆ์

บทสรุป

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสงฆ์เมียนมาร์ในแต่ละนิกาย รูปแบบการศึกษา รูปแบบการปกครอง อันสัมพันธ์กับการบริหารนิกายในประเทศพม่า สะท้อนให้เห็นว่าพม่าเองมีกลไกการบริหารที่เป็นประโยชน์ในภาพรวม ด้วยมีมิติทางชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน รวมทั้งกลไกของการปกครองของรัฐ ที่เน้นความเป็นพม่ามีศูนย์กลางอยู่ในเมือง แต่ในส่วนของการบริหารกิจการพระพุทธศาสนาในภาพรวมก่อตั้งและเนื่องด้วยกลไกของการบริหารเชิงระบบในองค์กรรวม และในความเป็นพระพุทธศาสนา ได้ถูกนำมาเป็นกลไกทางการเมืองกรณีของการสนับสนุนการปกครองของรัฐบาลทหาร สนับสนุนการต่อต้านการรัฐบาล หรือเป็นกลไกของการสร้างกระแสชาตินิยม หรือการต่อต้านต่างศาสนาดังกรณีที่เกิดขึ้นต่อกลุ่มชาติพันธุ์โรฮิงญา (Jacques Bertrand, Alexandre Pelletier, ๒๐๑๗ : ๒๕๗-๒๗๙.) ที่ปรากฏในทศวรรษที่ผ่านมา จนกลายเป็นคำถามต่อประชาคมโลกว่าพระพุทธศาสนาที่ไม่ได้สอนเรื่องความรุนแรง หรือการวางท่าที่มีเมตตาต่อประชาคมโลก ทำไมจึงส่งเสริมหรือกระตุ้นให้เกิดการใช้ความรุนแรงต่อประชาคมอื่น ๆ กลุ่มชาติพันธุ์ในพม่า ซึ่งหากเทียบกับพระพุทธศาสนาในไทย ลาว กัมพูชา และพม่า ล้วนมีประสบการณ์ในการนำพระพุทธศาสนาเป็นกลไกหนึ่งในความเป็น “ชาตินิยม-เผ่าพันธุ์นิยม” (Charles Keyes, ๒๐๑๖ : ๔๑-๕๒) โดยมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ทางการศาสนา การเมือง ทางเศรษฐกิจ เป็นต้น

คำถามท้ายบท

๑. พระพุทธศาสนาในประเทศเมียนมาร์ มีประวัติและพัฒนาการความเป็นมาอย่างไร ?
๒. การบริหารการศึกษาของพระพุทธศาสนาในพม่ามีลักษณะอย่างไร
๓. การบริหารครองในรูปแบบองค์กรปกครองคณะสงฆ์มีลักษณะอย่างไร
๔. การเผยแผ่ของพม่ามีความสำคัญและมีผลกระทบต่อสังคมพม่าอย่างไร
๕. ประวัติและพัฒนาการของการบริหารกิจการพระพุทธศาสนาในประเทศมีลักษณะของการปกครองอย่างไร ? อธิบาย พร้อมยกตัวอย่างประกอบ

อ้างอิงท้ายบท

- พระพรหมบัณฑิต. (๒๕๕๗). บรรยายในพิธีสดุดีเกียรติคุณอัครมหาบัณฑิต สมเด็จพระพุฒาจารย์ (พุก) วัดบวรนิเวศราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร. เข้าถึงเมื่อ ๑๕ เมษายน ๒๕๖๑
- <https://www.youtube.com/watch?v=M-rC3iUGYqo>, เข้าถึงเมื่อ ๑๕ เมษายน ๒๕๖๑
- พระราชปริยัติกวี. (๒๕๖๐). กรรณฐานในพระพุทธศาสนา : บทเรียนจากมหาสติปัญญาฐานสูตรและความนิยมในสังคมไทย. *มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. ๔(๒): ๑-๒๐.
- Ashin Pubpha. พระภิกษุชาวมอญ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จ.พระนครศรีอยุธยา. เมื่อ ๓๐ มีนาคม ๒๕๖๑. *สัมภาษณ์*.
- Aung-Thwin, Michael. (2009). "Of Monarchs, Monks, and Men: Religion and the State in Myanmar" (PDF). *Working Paper Series No. 127*. Asia Research Institute (18).
- Carbine, Jason A (2011). *Sons of the Buddha: Continuities and Ruptures in a Burmese Monastic Tradition*. 50. Walter de Gruyter. ISBN 978-3-11-025409-9.
- Charles Keyes. (2016). Theravada Buddhism and Buddhist Nationalism: Sri Lanka, Myanmar, Cambodia, and Thailand. *Journal The Review of Faith & International Affairs*. 14(4) Religion, Law, and Society in Southeast Asia : 41-45.
- Gustaaf Houtman. (1990). *Traditions of Buddhist Practice in Burma*. Ph.D. Degree Candidate. School of Oriental and African Studies London London University
- Gutter, Peter. (2001). "Law and Religion in Burma" (PDF). *Legal Issues on Burma Journal*. Global New Light of Myanmar. 6th meeting of 7th State Sangha Maha Nayaka Committee Concludes Date: February 26, 2018 <http://www.globalnewlightofmyanmar.com/6th-meeting-7th-state-sangha-maha-nayaka-committee-concludes/>
- Hall, D.G.E. (1960). *Burma* (3rd ed.). Hutchinson University Library.
- Human Rights Watch. (2009). "The Resistance of the Monks: Buddhism and Activism in Burma" (PDF). Human Rights Watch. September 2009. Retrieved 19 February 2012. <https://www.hrw.org/sites/default/files/reports/burmamonks0909webwcover.pdf>

- Heinz Bechert. The Nikayas of the Burmese Sangha in the Context of Contemporary Burmese Buddhism. Society for the Study of Pali and Buddhist Culture : Nil-Electronic Service.
- Jacques Bertrand, Alexandre Pelletier. (2017). Violent Monks in Myanmar: Scapegoating and the Contest for Power. *Journal of Nationalism and Ethnic Politics*. 23 (3) : 257-279.
- Khammai Dhammasami. (2004). Between Idealism and Pragmatism A Study of Monastic Education in Burma and Thailand from the Seventeenth Century to the Present. Thesis submitted for the Degree of Doctor of Philosophy (D. Phil) In the Faculty of Oriental Studies University of Oxford. http://www.khamkoo.com/uploads/9/0/0/4/9004485/a_study_of_monastic_education_in_burma_and_thailand_from_the_17th_to_the_present.pdf
- Niharranjan Ray. (1946). An Introduction to the Study of Theravāda Buddhism in Burma: A Study in Indo-Burmese Historical and Cultural Relations from the Earliest Times to the British Conquest. Calcutta : University of Calcutta. 106.
- Myanmar News Agency. Religious Titles conferring ceremony for the year 2018 Date: March 02, 2018 <http://www.globalnewlightofmyanmar.com/religious-titles-conferring-ceremony-year-2018/>
- Myanmar News Agency. Seventh State Sangha Maha Nayaka Committee holds meeting Date: November 11, 2017 <http://www.globalnewlightofmyanmar.com/seventh-state-sangha-maha-nayaka-committee-holds-meeting-2/>
- MGR Online หน้าแรกผู้จัดการ Online | ข่าวชาวพุทธ สุดยอด "พระผู้ทรงจำพระไตรปิฎก" ของโลก ๔ มกราคม ๒๕๕๔ ๑๔:๐๗ น. <https://www.manager.co.th/Dhamma/ViewNews.aspx?NewsID=9530000183172>
- Reuters. Pope calls for reconciliation in Myanmar on diplomatically fraught trip Reuters Published: 2017-11-29 22:06:44.0 BdST Updated: 2017-11-29 22:06:44.0 BdST <https://bdnews24.com/neighbours/2017/11/29/pope-calls-for-reconciliation-in-myanmar-on-diplomatically-fraught-trip>
- The New Light of Myanmar. (2007). "State Sangha Maha Nayaka Committee has duty to reinforce and observe basic principles and rules and regulations and implement religious matters" (PDF). The New Light of Myanmar. 25 September 2007. Retrieved 19 February 2012.

